

דאמרו תרויהו⁷⁰ כאן הודיע כחן כו'נכאן וסבירא ליה⁷⁸ מי סבירא ליה הכי דמפרש⁷⁹ מילתייהו דרבנן מכלל דהכי סבירא ליה, האמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה הייבין עליה משום רשות הרבים (ו). כי ירושלים רשות הרבים שלה מכוון משער לשער ומפולג ויש זה דריסת ששים רצוף ורומז שש עשרה אמה ואילמלא שנועלין לנחות צלל לילה מייצין עליה צננת משום רשות הרבים. אכל נעילת דלת משויא לה כחצר של רבים ומערצין את כולה. וכל זמן שלא ערבו הויה כרמליה ולא מחייבי עלה. והכי נמי אמרינן צפרק צמרא דירושלים כרמליה היא אבל אי לאו נעילת דלת⁸⁰ לא הויה מערבא⁸⁰, אלמא קסבר ר' יוחנן דאתו רבים ומבטלי למחיצתא. אלא כאן ולא סבירא ליה כרבנן אלא כר' יהודה דסבר דאתו רבים ומבטלי למחיצתא. ורמי דרבי יהודה אדר' יהודה ורמי דרבנן אדרבנן דתניא לקמן בפרק כל גגות (נט, ב) יתר על כן אמר ר' יהודה מי שיש לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לחי מיכן ולחי מיכן קורה מיכן וקורה מיכן ונושא ונותן באמצע. אמרו לו אין מערבים רשות הרבים בכך. (כב, א) קשיא דר' יהודה אדר' יהודה דמתני' אית ליה דאתו רבים ומבטלי מחיצתא והתם גבי שני בתים לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא ולהפך קשיא דרבנן אדרבנן. דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם גבי שני בתים איכא שתי מחיצות של שני הבתים. הכא במתני' גבי פסין ליכא שתי מחיצות. דרבנן אדרבנן לא קשיא הכא גבי פסין איכא שם ארבע מחיצות. שיש שמי אמות היכר דופן לכל רוח התם גבי שני בתים ליכא ארבע מחיצות.

ולא בעי לשינויי דר' יוחנן אדר' יוחנן דרבים שהם ששים רבוא כמו ברשות הרבים שבירושלים מבטלי

כנישתא דדניאל תלתא פרסי⁷⁰ בשבתא. שמעתי שאומרים עליכם שאתם צאים מצרניש לני כנישתא דדניאל צננחא. מקום [היה]⁷¹ צננל שהיה דניאל מתפלל שם כדכתיב וכיון פתיחין ליה צעילתייה לקבל ירושלים. אמאי קא סמכיתו אבורגנין. שיש צורגנין משצעים אמה לשצעים אמה. האמר אבא דאבוך משמיה דרב אין בורגנין בבבל. נפיק אחוי ליה הני⁷² מתואתא עיירות תריצות⁷³ ונשארן שם מחילות קיימות מן הצמים. דמבלען בחורף שבעים אמה ושיריים. שני שלישי אמה דהוא שיעור קרפף⁷³ קאמיס כחצר המשכן כדאמרינן לקמן. ותנן בכיצד מעברין (נה, ב) נותנין קרפף לעיר לכל שצעים אמה ושיריים סמוך לעיר הוי עיר ואמרינן התם צילד מעברין נפש שלא נפרלה. מנצת קצר מחעצרת עם העיר ואף על פי שאינה צית ממש. ופירש רבינו שמואל זצ"ל⁷⁴ שהיו מובלעות זו בזו באלכסון אבל לא באמצע הדרך ומשום הכי אישתלי רב חסדא ואמר ליה אמאי סמכיתו אבורגנין ושמענין מינה דהבלעת אלכסון הויה נמי הבלעה:

[י] תנן ר' יהודה אומר (כב, א) אם היתה דרך הרבים מפסקת. להני פסין שבקיעת רבים בין הפסין הוא. יסלקנה לבקיעה⁷⁵ לצדדין ויעקם את הדרך חוצה לבין הפסין כדי שלא יבקעו שם רבים ויבטלו מחיצות. ויסתום שם את הפסין או ימלא קוצים פן יעברו עוד דרך שם. דקסבר ר' יהודה אתו רבים ומבטלי מחיצתא. ר' יוחנן ור' אלעזר

77. לבקיעה: ד לבקעה 78. [כאן וסבירא ליה]: א פ חסר 79. דמפרש: ד (דמפרש) [דמדמפרש] 80. לא הויה מערבא: ד הויה (מערבא) [ר"ה]

69. או לכיוצא בו: נ וכיוצא בו 70. פרסי: ד פרסא 71. [היה]: א פ חסר 72. הני: ד הנך 73. קרפף: א קרפף וכן להנן 74. שבעים: ב פ' וכן להנן 75. אפילו: ב אבל נ ואפי' 76. שירצה: נ

לד אך תוס' (ד"ה אחוי), רשב"א ועוד ראשונים פירשו "כפרים קטנים" ודנו בהסבר זה. לה לא מצאנו מקור נוסף לדברי הרשב"א.

לד אך תוס' (ד"ה אחוי), רשב"א ועוד ראשונים פירשו "כפרים קטנים" ודנו בהסבר זה. לה לא מצאנו מקור נוסף לדברי הרשב"א.

סני אור 5772

חגין ירושלים

גבוהה עשרה טפחים דברי ר' מאיר. אמרו לו מעשה בשוק של פטמים שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח. ורבנן אמר ר' מאיר רשות הרבים מהדרו לית אינהו כרמלית דאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות כלילה חייבים עליה משום רשות הרבים. אמר רב פפא כאן קודם שנפרצו בה פירצות כאן לאחר שנפרצו בה פירצות היה⁸⁴ ודר' יוחנן דהויא כרמלית קודם שנפרצו בה פירצות אלמא רבי יוחנן במחיצות מעלייתא איירי כמו מחיצות ירושלים דאיכא ארבע מחיצות ואפילו הכי אתו רבים ומבטלי מחיצתא. אלא ודאי ר' יוחנן טעמא דנפשיה קאמר ולית ליה לא⁸⁵ דר' יהודה ולא דרבנן.

והכי נמי אשכחן במסכת שבת בפרק במה אשה (ס, א) דתנן ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה ואמרינן בגמ' (סא, ב) הא יש ברגלו מכה⁸⁶ נפיק, כהי מינייהו נפיק אמר רב הונא באותה שיש בה מכה⁸⁷ וחייא בר רב אמר באותה שאין בה מכה. ואף רבי יוחנן סבירא ליה להא דרב הונא דאמר ליה רבי יוחנן לרב שמן בר אבא הב לי מסנאי יחב⁸⁸ ליה דימין אמר ליה עשיתה מכה. ודילמא כחייא בר רב סבירא ליה והכי קאמר ליה עשית של שמאל מכה ואזרא רבי יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן כתפילין כך מנעלין מה תפילין בשמאל

מחיצות אבל רבים דמתני' ליכא⁸¹ ששים רבוא דמסתמא ליכא ששים רבוא בין הפסין הנהו כרבנן סבירא ליה דלא מבטלי מחיצתא. ולעולם כאן וסבירא ליה דאף על גב דלא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים ואיכא ששים רבוא מכל מקום בין הפסין לא עברו ששים רבוא שיבטלו המחיצות. לא ניחא ליה למימר הכי דרבים אפילו אינם ששים רבוא מבטלי מחיצתא למאן דאית ליה דרבים מבטלי ליה מחיצתא⁸². ונראה דר' יוחנן דלא כר' יהודה ולא כרבנן דלר' יהודה היכא דאיכא שתי מחיצות מעלייתא לא מבטלי מחיצתא וכל שכן בארבע מחיצות דלא מבטלי להו רבים ולרבנן אפילו היכא דאיכא שם ארבעה מחיצות לא מבטלי להו רבים מעתה לכולי עלמא לא מבטלי רבים מחיצות ירושלים דהא איכא ארבעה מחיצות מעלייתא מעתה ר' יוחנן דלא כמאן⁸³. ורבינו שמשון זצ"ל פירש בפרק קמא דר' יוחנן כרבי יהודה ואיירי דהך דר' יוחנן במבואות שיש שערים לארבע רוחות דליכא שתי מחיצות לעומד באמצע הרוחב⁸⁴.

ואיני מבין דאין זה כי אם שם ארבע מחיצות ולרבנן מהני ולר' יהודה לא מהני⁸⁵. ותו דתנן בפרק המוצא תפילין (קא, א) לא יעמוד אדם ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד⁸⁶ ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים⁸⁷ אלא אם כן עשה מחיצה

לאחר שנפרצו בה פרצות (היה) היא] 85. לא: פ חסר 86. מכה: א פ נוסף וחייא בר רב אמר באותה שאין בה מכה 87. מכה: ד נוסף אלמא קסבר סנדל לשום צער עביד 88. יחב: א פ הב'

81. ליכא: א דליכא 82. ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד: א ברשות הרבים היחיד ויפתח ברשות הרבים ד ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים: ד ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד 84. היה: ד [מתניתין

המבטלת את המחיצות, ובעיקר הענין סובר כרבנן. ונראה שהתרוץ שמביא רבינו הוא תרוץ ר"י המובא בתוספות (ד"ה חייבין) ובתוספות רא"ש (תרוץ ראשון) וכן בתוס' ר"פ שם מובא במפורש שר' יוחנן כר' יהודה כמוכא כרבינו, וממילא רבי שמשון כאן אינו אלא הר"ש משנן תלמיד ר"י הזקן ולא הר"ש מקוצי. מ שאלת רבינו לא ברורה שהרי בפסי ביראות התיר גם ר' יהודה בשם של ד' מחיצות אלא שכשיש רבים מתבטלת המחיצה. ואפשר שרבינו מסתמך על הגמרא לעיל (י, א) שלא התיר ר' יהודה אלא בפתח של פתות מ"ג אמה ושליש, וממילא זו נחשבת מחיצה.

לז רבינו מוכיח מהגמרא שאין מקום לחלק לר' יוחנן בין ששים ריבוא לפחות מכך, וכך אומר הוא לקמן (בשלהי אות י') ביחס לט"ו אמה. לח רשב"א ור"ן (כאן ד"ה הכא) כתבו שר' יוחנן כר' יהודה, אלא שחולק במספר המחיצות ולדעתו יש צורך בג' מחיצות מדאורייתא. לט בתוספות רא"ש (ד"ה אלא) ובתוספות רבי פרץ (ד"ה התם) מובא תרוץ על קושיא זו בשם הר"ש מקוצי אולם חוכן התירוץ שונה בכל מקום. התירוץ בשמו בתרא"ש כתרוץ הרשב"א והר"ן שהובא בהערה הקודמת. לפי התרוץ בתוס' ר"פ אין ר' יוחנן סובר כר' יהודה אלא בכקיעת רבים

6

של רבים היה לאורך המבוי, דאורכה של ר"ה כנגד ארכה של מבוי, ומשו"ה ס"ד דהווי ר"ה, דאתי רבים שבוקעין באורך מבוי ומבטלי מחיצה, והשתא משני ליה דלא מיירי בכי האי גוונא, אלא מיירי שרחבה של ר"ה לאורך (הרבים) [המבוי], והילוך הרבים לפני המבוי ולא לתוך המבוי ולא מבטלי מחיצתא ומשו"ה לא הווי ר"ה. וא"ת כיון דמעיקרא נמי הווי ידע שפיר דמיירי דאינם אלא עשר, א"כ מאי הווי פריך מירושלים וכו' דקאמר דהווי ר"ה, שאני ירושלים דהיתה רחבה י"ו אמה ומשו"ה חשיב לה ר"ה, אבל אנן איירינן דאינו רחב אלא עשר. דוקא. ונראה למר"פ נ"ע דהכי הווי פריך, כי היכי דאמרינן בירושלים חייבים עליה משום ר"ה, אלמא אמרינן דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, כמו כן היה לנו לומר הכא דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, ונהי דר"ה אינו יכול להיות דהא לא הווי י"ו אמה²⁷⁵, מ"מ מבטלי ליה מחיצות ולא הווי ר"ה ואסור לטלטל בתוכו²⁷⁶. וא"ת ומנלן למימר הכי דגם בפחות מי"ו אמה דבקיעת רבים מבטלי מחיצות. וי"ל דע"כ צ"ל הכי, דהא קאמרי רבנן בהאי דיתר על כן אין מערבין ר"ה בכך משום דבקיעת רבים מבטל מחיצתא²⁷⁷, והתם מיירי בפחות מי"ו אמה, דאין לומר דמיירי בי"ו אמה מדמפליג עליהו ר' יהודה ושרי דהא לקמן²⁷⁸ קאמר לא התיר ר' יהודה יתר מי"ג אמה ושליש, אלא ודאי מיירי בפחות מי"ו אמה (הרבה), ואפ"ה קאמרי רבנן דבקיעת רבים מבטלי מחיצתא, אלמא דסברי דבקיעת רבים מבטלי מחיצות גם בפחות מי"ו אמה, ומהאי טעמא ניחא דיש להקשות כדפריך ור"ה מי מערבא, למה לי לאתווי הבריייתא דיתר על כן ליתני מיד ההיא דירושלים. אלא ודאי למאי דפי' ניחא דלא הווי מצי מייתי מההיא דירושלים, דהיי' יכול לתרץ דשאני ירושלים דהווי רחבה י"ו אמה

השני שהק' רבינו כבר תי' בד"ה ולחי, [וכדלעיל בהע' 271] וברשב"א וריטב"א כתבו כרבינו. 274. כ"ה ש"י רבינו דבפחות מרוחב ט"ז ל"ה רה"ר [והווכח לעיל בהע' 255, 258] אבל דעת התור"ה וכי דכשרה"ר מהלכת לאורך המבוי הווי רה"ר גם ברוחב י"גא ושליש, וכהא דבין העמודים. ועפ"ז תי' התוס' דשפיר מק' מירושלים, דמה"ת ליכא לחלק בין רוחב ט"ז ל"ג. וכ"כ המהרש"א בכונת דבריהם. [מיהו הפנ"י בשבת ו, ב, דחה דבריו, ועיי"ש שכי' לבאר דברי התוס' בע"א. ומ"מ מתח"י דברי התוס' יש להנכיח דס"ל דבפחות מטז"א הווי רה"ר, וכמש"כ בהע' 270]. ובעבוה"ק ש"ב, א, הביא הרשב"א בשם יש מי שהורה את ש"י התוס', וכי' דיש לחוש לדבריהם. ומדבריו שם משמע דגם ברוחב פחות מעשר הווי רה"ר ככה"ג שמהלכת לאורך המבוי. [ועי' בקרב"ע על הרא"ש בס"ח אות כ' שהביא דהרשב"א סתר משנתו ממש"כ בחי' לשבת, למש"כ בתשובה ח"א תשכ"ב]. והרא"ש הביא ש"י שלישיית בזה, דבי"ג אמה ושליש הווי שפיר רה"ר מה"ת ולא בפחות, וכ"כ בשם הר"י, וכ"מ מהטור בס"י שס"ד, וכ"ה השו"ע בס"י שמ"ה ס"ט, ועיי"ש בביהגר"א, וביה"ל ד"ה י"ג אמות. ובגאו"י הקי' לש"י זו דמה סברא היא דיג"א ושליש הווי רה"ר, ועי' במ"ב ס"י שמ"ה סקכ"ו שהביא מהלבוש טעם לסברת הרא"ש. וע"ע

כפנ"י שבת ו, ב. 275. ש"י רבינו מבוארת דרבים מבטלי מחיצות של רה"י, והגם דאחר הכיטול אינו רה"ר. אכן בסוגי' דלהלן כב, א מתבאר רק דדינא דרבים מבטלי מחיצות הווי לעשותו רה"ר, וזהו דמק' רבינו בסמוך מנלן הך חדושא. אבל לש"י התוס' דמיירי ברה"ר מהלכת לתוך המבוי אין להק' כק"ו רבינו מנלן וכו', דהא א"צ לחדושו של רבינו שהווי התוס' ס"ל דהווי רה"ר גם בפחות מטז"א, וכ"כ להדי' ברא"ש בס"ח בשם ר"י "כיון דבקעי בהו רבים חשוב רה"ר ממש מה"ת", ופשוט דברה"ר גמורה אמרי' דרבים מבטלי מחיצתא. וכחדושו של רבינו מ' גם מדברי הראב"ד המובא בחי' המאירי להלן כ, א, שכי' שם דבמבוי שייך בטול מחיצות והגם דאינו נעשה רה"ר. וכ"מ בהג"א ס"ח. [אמנם הביה"ל בס"י שמ"ה ס"ח וס"ט הבין בדעתו דהו"ל רה"ר, וכבר העיר ע"ז החו"א בס"י ע"ד סק"ט דכוונת ההג"א דל"ה רה"ר ואעפ"כ איכא בקיעת רבים]. אבל מדברי הרשב"א להלן כב, א, מתבאר דלדין רבים מבטלי מחיצות בעי' שיהו כל תנאי רה"ר, דבקיעת רבים לא משווי ליה כדגלי מדבר עיי"ש. וע"ע בחו"א ס"י ק"ח ס"ק י"ב י"ג. 276. וכדמוכח מלהלן כב, א, דהק' בגמ' ע"ז סתירת דברי רבנן. וראה מש"כ הריטב"א להלן יב, ב ד"ה קסבר, ומש"כ להלן בהע' 277. 443. ראה כדף י, עמוד א.

גוסניו וקנו פו גסלו

Eliezer ben Joel, ha-Livi, of Bonn, 12th/13th cent.

7

ספר ראבי"ה

הוא

אבי העזרי

לרבינו אליעזר ברבינו יואל הלוי ז"ל

כרך ראשון

ברכות נדה שבת עירובין

א - תי"א

יר"ל בהגהה מחודשת מתוך כת"י

עם הגהות והערות

על ידי

דוד בהגאון ר' שריה שליט"א דבליצקי

בני-ברק תשס"ה

ע"א) ובפרק כיצד מעברין (ס ע"א) רבה בר אבוח מערב לה לכולה מחוזה ערסייתא ערסייתא וכו'. אלמא אף על פי דהיו הגוים הרבה בעיר ובקעי תוך מבואותיה מטלטל בהו.

והא דפליגי רבי יהודה ורבנן פרק עושין (כב ע"א) (דלרבי יהודה) בשתי מחיצות מעלייתא כגון שני בתים משני צדי רשות הרבים, ואמר רבי יהודה אף על גב דרבים בוקעים בו לא מבטלי מחיצתא, ולרבנן מבטלי אלא אם כן יהיו כעין ארבע מחיצות אף על גב דאינן מחיצות מעלייתא לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא ומטלטלין בתוכם, ורבי יוחנן דמוסיף ואמר דלא סבירא ליה כרבנן, וסבירא ליה דאפילו בארבע מחיצות אתו רבים ומבטלי, ואף על גב דארבע מחיצות מעלייתא הוו, כדאמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אף על גב דאית לה ארבע מחיצות, וסבירא ליה כרבי יהודה דאמר אם היה דרך הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין, ועדיפא מדרבי יהודה, דאילו לרבי יהודה כי האי דירושלים דאית לה ארבע מחיצות, ואפילו שתי מחיצות מעלייתא, לא אתו רבים ומבטלי

מחיצתא, והני כולהו דמבטלי מחיצתא, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, היינו דוקא ברשות הרבים גמורה ד"ו אמות רוחב ומפולש משני צדדין, דומיא דירושלים, וכעושין פסין לביראותיא שמעמידין אותן ברשות הרבים בדרכים רחבים שעולים בהם לירושלים, והיינו סרטיא, שהיא רשות הרבים. ואף על גב דאין בין הפסין רוחב י"ו אמות כי אם י"ג אמה ושליש, מיהו הפסין שהן תקועין ברשות הרבים שרחב י"ו אמות, ובוקעין בין מבפנים לפסין ובין מצדיהן לשני ראשיהן מבחוץ, שייך למימר אתו רבים ומבטלי מחיצתא. אבל מבואות שאינן רחבין י"ו אמה, ולא מיבעיא אם אינן מפולשין אלא אפילו מפולשין, לית מאן דאמר דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, הואיל שאין רחבין י"ו אמה שמתקנין להי וקורה וצורת הפתח. ותו לא מדי.

שאינן מיוחדות לשכונה שבמבוי ואין כח בידן למחות לבני העיר מלעבור דרך מבואותיה, שאין דריסת רגליהן אוסרת עליהן שמותר על ידי לחי וקורה.

ותו דאמרינן פרק ראשון דעירובין (ו ע"ב) בדלתות מי מערבא והאמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, והואיל דנעולות בלילה הוי כרמלית כדאמרינן בהמוציא תפילין (קא ע"א), ומיערבא והיו מטלטלין בה. ומסתמא בלחי ובקורה היה מתוקן, דלא גרע רשות הרבים דידהל נעולות משאר מבואות שאין מועיל עירוב כי אם בלחי וקורה. והרי ירושלים למאן דאמר לא נתחלקה לשבטים ושל כל ישראל היא הרי לא היתה מיוחדת לאותה שכונה שפתוחין בתייה לתוכה, וגם כל ישראל היו עוברין ודורסין לתוכה בעל כרחן, ושרי לטלטל בתוכה. וליכא למימר בה שמערבין את כולה בלא תיקון לחי, דהא ירושלים עיר של רבים היא ואין מערבין כולה. ואמרינן נמי בפרק הדר (סא ע"ב) אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את כל הכלים למבוי עד שלא יוציא זה ויאסור עליכם, אלמא שהיו שם מבואות בתיקון לחי.

ותו אמרינן בפרק קמא (ו ע"ב) אמר להו איתו חזו הני אבולי דנהרדעא דטימו עד פלגיהו בעפרא ועייל ונפיק מר שמואל ולא אמר להו ולא מידי, אלמא דמהני דלת מיכן ולחי מיכן ואף על גב דגוים היו בה ובוקעים בתוכה, דבנהרדעא היו בה גוים. וכן במחוזא כדאמרינן בפרק ראשון דיומא (יא ע"א) גבי מזוזות דאיתיה הני אבולי דמחוזא דלית להו מזוזה, ומפרש רש"י ורובן ישראל היו, ואני אומר אפילו רובן גוים היו צריכין הדרים באבולי שהם יהודים לתקן שם מזוזה. ואמר עולא פרק ראשון דעירובין (ו ע"ב) הני אבולי דמחוזא אלמלא דלתותיהן ננעלות בלילה חייבין עליהן משום רשות הרבים, משום דעיר של רבים היתה דומיא לירושלים. ואמרינן פרק עושין פסין (כו

5. אולי דלתותיה. 6. א. יז ע"ב. 7. ומתקנין או ועוד שמתקנין.

Meir ben Baruch, of Rothenburg

9

רבי מאיר ב"ר ברוך (מהר"ם) מרוטנבורג

תשובות פסקים ומנהגים

חלק רביעי

פסקי עירובין

על פי כתביד בריטיש מוזיאום
בצירוף לקט מתוך ספרות הראשונים
עם מבוא, ביאורים, ציוני מקורות ומקבילות

מאת

אליעזר קליין

מוסד הרב קוק . ירושלים

ממקום עירובו אלא אלפים אמה⁶⁸, ור' אליעזר אמר אחד שבת ואחד הניח, מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. רבי משה פסק⁶⁹ כר' אליעזר, ולבי מהסס, שהרי בסמוך מקשה הכל לר' אלעזר, אע"ג דמשני, אנן אשינויא ניקו ונסמוך, ושמא היה הרב סובר בכל מקום אפי' כי האי גונא הלכה כדברי המיקל בעירוב, וכן לעיל פסק⁷⁰ כרב הונא בריה דרב יהושע בהר המתלקט י, אע"ג דלכאורה היה נראה הלכה כלישנא קמא, דסתמא דתלמודא קאמר ליה, ולי היה נר' לפסוק הלכה לעיל כלישנא קמא והכא כשמואל⁷¹.

הדרן עלך כיצד מעברין

[הדר]

4 וקלב. הדר עם הנכרי¹, או עם מי שאינו מודה בעירוב כגון כותי, הרי זה אוסר עליו, ר' אליעזר בן יעקב אומר, לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים בשני בתים² אוסרים זה על זה³. אמר רב יהודה אמר שמואל⁴, הלכה כר' אביי⁵, וכן הלכה, ופרשינון לה בפרקין. ופסק ר"י⁶ מכאן, דאותם יהודים הדרים בכרכין המוקפין הומה שיש בהן מחיצות גמורות ודלתותיהן נעולות בלילה, דאיגם צריכין לשכור, ואפי' יש הרבה ישרי בבית אחד, שרו לטלטל בכל העיר⁷, כיון דליכא שני ישרי בשני בתים אוסרין זה על זה⁷. מה שכתוב בתוספת⁷ * דלתותיהן נעולות, לא נהירא לי, דלדידן דלית

68 ונראה דה"ה במגיה עירובו שם. ועי' מש"ב ת"ח ס"ק כ"ו, ועי' ברשב"א ובמאירי שחלקו. וכן נראה במ"מ פ"ו ה"ד וכן משמע בירושלמי שלהי פרקין.
69 פ"ו מהל' ערובין ה"ד. 70 גח ב, וברמב"ם פכ"ח מהל' שבת הט"ו.
71 דברי רבינו כלשונם מובאים בהגה"מ פ"ו מערובין אות א, ובמרדכי תק"ו. ועי' באה"ל סי' ת"ח בד"ה ואפי' עיר הרבה, שסכם את השיטות בזה.

1 סא ב. 2 ע"י שעה"צ סי' שפ"ב אות ב לענין ב' חדרים.
3 לאפוקי כגון אב ובניו המקבלים פרס ממנו, וע"ש במש"ב שם ס"ק ג' ובשעה"צ אות ג.
4 סב ב. 5 שם תוד"ה זר"י.
6 התוס' לקמן עד ב' בד"ה מבוני, והרא"ש כאן ס"א הוסיפו דה"ה הרבה בתי ישראל הפתוחים לחצר אחת ושאר החצרות של גוים מקרי יחיד במקום גוי לענין שיתופי מבואות. וכן כתב רבינו לקמן סי' קע"ד.
7 קצ"ע דלכאורה הטעם המבואר בגמ' סב א אמאי יחיד במקום גוי אינו אוסר לא שייך כשהם הרבה בבית אחד וביותר דהרי מבואר דאף בכמה בתים היכא דלא אסרי מאחר שבהלכות עירוב מקרו יחיד שוב אין הגוי אוסר עליהם. ולכן נראה דאחרי החילוק בשרש הגזירה בין יחיד במקום גוי לרבים, גדר התקנה הוא דהיכא שבאים לכלל עירוב בעי לשכור ממנו והיכא שאינם צריכים לערב אינו אוסר עליהם. וכן מדויק לשון רש"י במהנני דהוסיף בד"ה עד שיהו "...ובאין לערב ביניהן וכו'" ולכאורה הו"י שלא לצורך. ומשמע דרק בכה"ג העכו"ם אוסר עליהם. וכן הלשון בר"י חכמון ועי' לח"מ פ"ב ה"ט. ומאידך עי' שעה"צ סי' שפ"ב אות ג. *7 כ"ה בכ"י, ואולי צ"ל בתוספות.

זחום,
לו ד'
דברי
אידתו
והכי
ושפת
ת עד
חוצה
בית
יבולי
ין לו
והוא
י"ם.
גבואר
המ"מ
לוגתא
צ" 73
כאן,
שם.
לעיר
ה הוי
ת"ח
רוחב.
נריפין
משפת

רשות הרבים, לא בעי נעילה, דאפי' סרטיא מכאן ובקעה מכאן, אמרינן לעיל⁸, עושה צורת הפתח מכאן ולתי או קורה מכאן⁹.

קלג. שוכרין מגוי אפילו בפחות משה פרוטה¹⁰, ואין¹¹ לשכור ממנו בכל ערב שבת¹², דק"ל שוכר כמערב דמי, ומה מערב אם היה מערב לכמה שנים כל זמן שהעירוב קיים, עירובו עירוב¹³, כל שכן שכירות, דלא בעי לשכור בכל ערב שבת. דהא אמרינן לקמן¹⁴, דלקולא אמרינן שוכר כמערב דמי, לחומרא לא, דהא אע"ג דמערב מבעוד יום אין, משחשיכה לא, שוכרין מן הגוי אפי' בשבת¹⁵, כ"ש במילתא דמקילין במערב, דמקילין נמי בשכירות. אבל אם הגוי חוזר בו¹⁶ באמצע השבוע, אין¹¹ לשכור פעם אחרת כשיתרצה, מידי דהוה אמערב, אם יאמר חזורני בי ואיני רוצה לערב עם בני הצרי או עם בני המבוי, צריך לזכות ולערב פעם אחרת, דאע"ג דאמ' ¹⁷ אחד מבני מבוי שהיה ¹⁸ להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף, באין בני מבוי ונכנסין לביתו ונוטלין

ממנו בעל כרחו, ה שיתופו בעל כרחו שכירות בעל כרחו.

קלד. מהו לאורוי ומורה לעש ובלבד שלא יורה רביה, פי' בערוך²¹ שאינו יודע שהוא לאכלן בהלב. תלמי אבל תלמיד גמור א חייב מיתה²⁰. ואור' תענית, ואפי' שיש שידוע מנהגו של ז דבר הידוש, שרי' כבודו של חכם תקנ

19 וצ"ע דהא מבואר עמוד 88 בסופו.
20 סב ב, ושם תוד' חסרה תיבת "בח ומהו נטילת ר' פרסאות אי מהני גליון : המורה ז חייב מיתה. זאב אסור, פרי"י. הר" אפילו חוץ לג' לג"פ שרי. ועי' 26 סב ב, תוד"ה ר' ר"י, ובדפוס קוט שכל פסק שארב תלמיד גמור. רק עצמו. ועי' בש 27 עי' ש"ך ס"ק ט גליון : זאסור ל. יהא תלמיד חבר נשמע דבתלמיד קס"ז שהאריך !

- 8 ז א. כן הובא בשם רבנו במרדכי תק"ט ובהגה"מ פ"ב אות ו. ועיקר הפסק מובא גם בתשב"ץ סי' ע"ד.
- 9 סב א, עי' אבני מילואים סי' ל"א ס"ק כ"ד ומנחת חינוך מצות שלי"ו שלמדו מכאן לקידושין ולעלמא דסגי במה שאצל המקבל הוי שוה פרוטה. והנה מלבד דעצם הדמיו תמוה דבפשוטו פחות משה פרוטה מקרי ממון לרוב הדיעות אלא שישראל מחיל משא"כ גוי, ולא דמי לשאלת הרדב"ו כשהחפץ נהיה שוה פרוטה רק כשהגיע לידה. צ"ע מדברי הרמב"ם פ"ב הי"ב דכתב דהא דסגי בפחות משה פרוטה היינו לפי שאין זו שכירות גמורה. עי' בנספח סי' כג.
- 11 נראה דצריך להוסיף "צריך".
- 12 מכאן עד סוף הסימן הביאו הרא"ש ס"א והמרדכי תק"ח בשם רבינו, וכן פסק הראב"ד בתמים דעים סי' ע"ו. וכן נפסק בשו"ע שם ס"ו. ומיהו מרש"י בד"ה אלא דכ"ע, משמע לכאורה דצריך לשכור בכל ע"ש. וכבר ישבו הרא"ש ועי' נמי ברש"ש. גליון : אבל ראב"ן זר"ב פסקו דצריך להשכיר מן הגוי בכל ערב שבת. [הביאו בהג"א, וכן הביא דהא"ו פסק דצריך להשכיר בכל ע"ש], ע"כ. הרקאנטי סי' ק"ז וכן שם בשם רשב"ט והרי"א דצריך לשכור בכל ע"ש דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתם.
- 13 בתשב"ץ סי' ע"ז איתא "ומערב לעולם מע"ש לע"ש כדי שלא תשתכח תורת עירוב מישראל" ושם הגהת רבינו פרץ "מיהו נהגו העולם משנה לשנה, ע"כ".
- 14 סו א. עי' בנספח שם.
- 16 צריך ביאור איך יכול לחזור בו. ועי' בבאה"ל שם בד"ה כל זמן, שהאריך בזה והעלה דתוך הזמן שהתנו עליו בהדיא לא מצי הדר ביה. ומיהו הט"ז ס"ק ה' נקט דחוזר בו אפילו תוך הזמן. ונראה דזיינו טעמא משום דהוי שכירות רעועה. וביותר יבואר ע"פ האור שמח פ"ב הי"ב דהעלה השכירות זו היא גדר של ביטול וסילוק של העכו"ם בלא זכיה וקנין מצד הישראל. וכן משמע במאירי דכתב דמהאי טעמא שוכרים אפי' בשבת [ולחכי שוכרים בפחות מש"פ אע"ג דבעלמא אף שכירות מגוי בעיא ש"פ בגלל הישראל, ועי' לעיל הע' 10]. וא"כ שפיר מצי הדר ביה. וכן העלה החכם צבי ס"ו. ומיהו בירושלמי בפרקין ה"ג מבואר דלא מצי הדר ביה, ועי' באו"ש שם.
- 17 פ א. 18 צריך להוסיף "רגיל".

ס פ ר

משכנות יעקב

שו"ת מארבע חלקי שו"ע
חלק ראשון
על

אורה חיים יורה דעה

אשר הונף ואשר הורם
מאת

כבוד הגאון הגדול המפורסם נ"י
עמוד הימיני פטיש החזק הצדיק ועניו המפורסם
כקש"ת מו"י **יעקב** זצוק"ל אב"ד ור"מ **דקארלין** יע"א
הוא מחלק ביעק"ב מעיני התורה שו"ת יקרים, אהובים וברורים, פום
ממלל רברכתא, לאסוקי שמעתתא והלכתא, מוקק ומצרף השו"ת עפ"י
שיטות בבלי וירושלמי ותוספתא, גם מקבץ מהרבה פוסקים ראשונים
ואחרונים, אשר מהם יקחו המעיינים, המונים המונים, פסקים ודינים,
ושמעתתא' כיומא דאיסתנא צלולה, והכל בשכל ישר הולך ובדרך סלולה,
כל חיך הטועמם יתכבם עד לאחת, וירוח דשן ונחת:

יצא לאור בפעם ראשונה ביילנא שנת תקצ"ח
ועתה יוצא לאור בסדר חדש ומשוכלל

פעה"ק ירושלים תובב"א
שנת חמשת אלפים שבע מאות ועשרים ליצירה

ש"ל וכן עיקר שאין מערבין מבואות שלנו הרחבות י"ו חמה ומפולשות רק בלחות ועלות צלילה :

זה הוצרכנו לבאר ולברר עיקר הדין דהה"ר ולהודיע גדול האיסור כי נוגע לאיסור חזרה ודעת רוב גדולים המפורסמים שהבאתי בזה :

מגם בלחמה חני אומר דאף לדעת הסוברים דבעי שיהיה ס"ר בוקעים צו עד שיהיה רה"ר גמורה היינו לענין חיוב זלחת חבל לענין איסור ודאי מודים כל הפוסקים דאין מערבין וזכות שלנו חף שאין ס"ר בוקעין בהן חף לדעת חלו שהרי כן זוכ בדין בהג"ה דעירובין גבי מבואות המפולשין לרה"ר כו' וסקו שם הרי"ף והרא"ש כרז דסגי צ"ה וכחז דדוקא מצוי ח' בקעי צ"י רק צני מצוי חבל ח' בקעי צ"י כל צני העיר ודאי : סגי צ"ה"פ והוספו צ"ה הר"מ מאייב"ה דלא סגי גם בלחות ז"כ נעלות צלילה ואף לדעת רש"י ז"ל דבעי ס"ר היינו לענין וז חבל לענין איסור לא ובקיעת כל העיר מנבעת המחילה י"ג דצריכה. הרי להדיא שכי' דאף לדעת הסוברים דבעי ס"ר ינו לחיוב חבל לאיסור אין מערבין רק בלחות אש"י לזכ"ה י' ולדעת הר"מ מאייב"ה צעין נעלות צלילה כדון רה"ר זכ"ה וכ"כ החו"ס פ' הדר בשם ר"י ז"ל דלוחן יחידים הדרים זכ"ה המוקפים חומה וללוחותיהן נעלות מותרין לטעל כו' ז"י יחיד במקום ושמע"ל עיי"ש והרי הר"י הוא מהסוברים ע"י ס"ר במשמעות חו"ס פ"ק דעירובין גבי כילד מערבין רה"ר יש צ"י רש"י מנ"י ר"ח ז"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל פרק ח"ל ודבריו ל' בבב"ת לטעל שכתב דלא שכיח רה"ר דס"ר כו' וא"כ בודאי צ"י ג"כ דאין עתה רה"ר רק ע"י ס"ר כמ"ש הגדולים העומדים וזה ז' וא"כ למה הולך בפרק הדר ללחות וגם לנעול צלילה וחק גדול שמת שכיח משום כרכין שיש בהן ס"ר דל"ל לשמעיין וילתא דלא שכיח כלל ואטו חן לא הוי ידעיין דכרכים כאלו נו נעילת דלתות חל"ה ודאי דינא קאמר בכל הכרכים והיינו דעת י"מ מאייב"ה ובהג"ה פ' הדר הביא ד' החו"ס וכי שאין נראה ר"מ ז"ל חל"ה חפילו אינן נעלות נמו וצמרדכי הביא ד' הר"מ ז"ל אורח שכי' מאחר שאין לנו רה"ר וכל עירות שלנו כרמליה ח"ל יל"ה עכ"פ משמע דלא משיג רק על הא דלריך נעילה חבל לא זכ דלא צעי בלחות כלל שהרי במרדכי סו"ס הולך לא צעי יל"ה וכן בהג"ה מ"י ולא כתב רבותא עפי' דלא צעי בלחות כלל ו' לה"פ קנה כו' חל"ה ודאי פשוט שגם ד' הר"מ ז"ל דבעי בלחות ו' שדעתו מאחר דאין רה"ר גמורה לא מלרכין לנעול צלילה ו' כדון מבואות המפולשות לחנ"י חליצה דצ"ה דבעי ראויות עול חבל בלחות ודאי צעו. וכ"כ להדיא רב צ"י צ"ה ש"י ז"ל ז"ל ודעת חו"ס פ"ק דעירובין דלכל הפחות צעי בלחות ראויות לנעול י"ו ש"מ דכ"י ס"ל וכן הביאו הפרישה בסתם וע"כ כוונתם על ירות שלנו לדעת הסוברים שאין בהם רה"ר או כשאין רחובותיהם זכות י"ו חמה דלא הוי רה"ר דלורייתא דל"כ פשיטא דבעי לחות נעלות צלילה לדעת כל הפוסקים הרי"ף והרא"ש והרשב"ה זמ"ג והרוקח ועוד פוסקים והרמב"ם סובר ד"י בראוי לנעול י"ד דבר וגם י"ח סחורה בדבריו כמבואר במפרש"י. וע' בהש"י ש"י"ח ח"ג דין מבואות המפולשות כו' שטמ"ד על דבריו ופירשם פ"י דעת הרי"ף דבעי נעילה שלא כדעת ה' המגיד והעור. כ"פ רוב הפוסקים ס"ל דבעי נעילה וכן פסק הצ"י ז"ל צ"י ס"ד ולמה הולך מהרי"ק להביא מדי' החו"ס דבעי נעילה וגם י"ד כתב ולכל הפחות ראויות לנעול פשיטא וכי חטלה על דעתך גם הא לא צעין צרי"ר גמורה וא"ך טעה המורה שם בהש"י הרי"ף במילתא דפשיטא לבר צ"י רב כו' ועוד שהרי שם בהש"י זמ"ג שם מדברים על עירות שלנו בהן רה"ר ולדעתם ז"ל ודאי גם מהרי"ק ז"ל ע"ז דובר וגם הצ"י שפסק בסו"מ שס"ד צעי נעילה ח"ך יבוא בכתב ד' מהרי"ק שלא לנורח ולומר דלכל הפחות די בראויות לנעול כיון דאוכ"ו לא ס"ל וס' דבעי דוקא עילה חל"ה ודאי צעו שמדברים על עיר שאין בה רה"ר מורה או ממוענת ס"ר לדעת הסוברים כן או ממוענת הרחוב

13

דבעי דעת הר"מ ז"ל דסגי בראויות נענו עכ"פ ס"י מהרי"ק ז"ל והפרישה דבעי בלחות ראויות לנעול וכן ד"מ סו"מ שס"ד הביא מחלוקת החו"ס והר"מ ז"ל בעיריות שלנו שאין בהן ס"ר והביא סו"ס ד' הר"מ ז"ל הלכך לא צעי נעילה כו' עיי"ש ולכן צ"ע סו"מ שס"ד שהביא המחבר מחלוקת הרי"ף והרמב"ם אי צעי נעילה אי סגי בראויות לנעול כו' לא הגיה הרמ"ה כלום לומר דלדין לא צעי בלחות כלל דל"ל רה"ר כאשר פ' בכמה דוכתי חל"ה ודאי דס"ל שעדין מחלוקת במקומה עומדת אי צעי נעילה ולכ"ע צעי בלחות וכ"י מהרי"ק והצ"י ז"ל וראיתי שטמ"ד קצת צ"ה צ"י פרמ"ג על דיקדוק דברי הר"מ וכחז שג"ה מדבריו דבעי בלחות רק שנעלמו ממנו דברי הצ"י ומהרי"ק שכי' בפרש"י ולא היה לריך לדיוק ד' הר"מ ולא להצוין כלל וגם לא ראה ד' הג"ה צ"פ"ק דעירובין ועוד כמה פוסקים שנבאר ח"ה לקמן שח"כ היה כתב כן בפשיטות ולא צאי"מ וכמוספק והיה לוח על הכונה עכ"פ יישר חילו שהגיה לאמיתות הדין רק מה שהלריך עכ"פ י"ו חמה ומפולש הנה בהגהת אשרי הנ"ל מפורש להיפך דאף צאי"ו רק י"ו חמות כו' וכן דעת כמה פוסקים כמו שנבאר ח"ה ועיקר תלוי בצקיעת כל העיר ובפרט דרך כנושה לרבים עכ"פ מבואר שדעת חו"ס ור"מ מאייב"ה דאף עירות שלנו צעי נעילה רק הר"מ חולק וסובר דסגי בראויות לנעול וכן דעת מהרי"ק וצ"י וד"מ ופרישה וכ"ע סצ"י צעי בלחות :

וכן יראה לי שהיה דעת רבינו אפרים צ"י יחזק בהג"ה ר"פ מו שהוליא"ו שכתב שאסור לטעל פירות שהוצאו מחוץ לתחום לעיר המוקפת מחילות וכחז דעור לא דמי לזיר לשר דלחמיון מלך ח' כולה כו' דעיר לא הוי כמו דיר כו' חוה דבר חימ"א מלך לא חכיה עיר מוקפת מחילות כמו גמורה כמו חל"ה של רבים או משום שלא עירבו דכ"י כרמליה כמו ירושלים דקרו לה כרמליה צביליה עירובין כצ"י פירשו הראשונים חל"ה דוקא כרמליה רק שהיא כרמליה ואסור לטעל מן הבתים לחוכה חבל כלים ששבתו בחוכה למה יהיו חסורים כמו חל"ה שאינה מעורבת ומצוי שאינן משוחף שמתר לטעל צבולו כלים ששבתו בחוכה ואטו עירוב עושה אוחו רה"י וכמו שהקשו צ"פ"ק דעירובין וכי ככ"ר ז' עושה אוחו רה"י כו' ועוד הרי יו"ט אין לריך עירוב ואפ"ה חסר רבינו אפרים ואף שראיתי בהש"י מהרי"ל וכן בדרשותיו שכי' שטעם ר"ה דעיר לא הוי כחל"ה של רבים כ"ז שלא עירבו כצ"י השיג המג"ה ע"ז והוא נגד הפוסקים כ"כ המרדכי לעיל בשם הר"מ ז"ל דהובא כחל"ה של רבים כו' וכן בכמה פוסקים כתבו דלא נתקלקל תקון המבואות חמיון שבת הואיל והותרה כו' וכ"כ מהרי"ו וחה"ד ואין טעם כלל לומר בהיפך. ועוד שהרי סו"ס ר"ח ורפ"ו ח' ימלא עיר שהיא רה"י וא"ך ימלא לז"ה או כשעירבו וזכרו מהשמע"ל הא כלל עיר אפשר לטעול כן חל"ה נראה ברור שטעמו משום כל שאין בלחותיה נעלות צלילה לא הוי רה"י גמורה לטעל בחוכה חף שאין בה רה"ר גמורה כגון שאין ס"ר עוברים בה או שאין רחב י"ו חמה ולכן כתב שאין העיר רה"י כמו דיר וסבר משמע דרה"ר לא הוי רק שאין רה"י כמו דיר וסבר והמתירין בכל עיר מוקפת חומה חל"ה סצ"י כדעת מהרי"מ ז"ל דלא צעי נעילה וכמה פוסקים מתירין חף צאי"מ מוקפת. עיין בדברייהם שכל אחד הביא ראיות וי"מ צ"י"ע דמותר בצול"ה דבשבת חסור משום הול"ה ואפשר גם המתירין מיירו בלחות נעלות שהרי הרא"ש ז"ל כתב בשם ר"י ז"ל שהתיר לנעול בכל עיר המוקפת וע"כ מיירי בלחות נעלות כמו שכתבו החו"ס בשמו דבעי נעילה עכ"פ נראה ברור שדעת ר' אפרים דבעי נעילה וסמך ברור לדבריו בטעם המחלוקת הלא מלחתי לדבריו הצ"י ש"ג בשם חו"ס שט"ב פ' מי שהוליא"ו מבואר שם להדיא בטעם האוסרין משום שאין בלחות נעלות צלילה ואין העיר רה"י וא"ך דעריין פ"ק דעירובין בראויות לנעול היינו במבואות המפולשות חבל לא בצקיעת העיר דלוחו רבים ומבטלי מחילה וע"כ אין כוונתם על רה"ר גמורה דבה"ה ודאי לא פליגי המתירים דהוי רה"ר גמורה בלא נעילה וכן משמע לשון האוסרים וחסר שם באמ"ע עיקר המחלוקת חבל המעיין מצ"י דבריו לאשרן עפי"ו

דעת הג"ח אלו ר"פ מי שהולידוהו ומבואר ע"פ האוסרין משום דצטו נעילה. ונראה שהיא דעת ר' אפרים בהג"ח מ"מ נתבאר שדעת הר"י ז"ל וחס' שיעה ובר"מ אייב"ר שאף בעיירות שלו לא מערבה רק בלחות נעולות צלילה ואף באין רחצ י"ו אמה וכמבואר בהג"ח בשם הר"מ אייב"ר כל שיש בקיעת רבים רק הר"מ ז"ל חולק בדבר וסבר דלא צטו נעילה ומשמע דעכ"פ ללחות צטו וכן פי המהרי"ק והב"י ופרישה אמנם בריטב"א בעירובין סוגיא דאם היתה דרך הרצים כו' כתב להדוף כדעת הסבורים דצטו נעילה שכתב שם דע"כ ה"א דר"י סובר מערצין רה"ר לאו ברה"ר גמורה מייירי דא"כ לפי הטעם דחמ"ר ר"י סבר שחי מחינות דאורייתא לא מלינו רה"ר כלל ל"י יהודה צטור כיון שצתים מכל"ל ומכל"ל ושחי מחינות דאורייתא אלא כוונתו על רה"ר שאינו גמורה כיון שאין שם בקיעת ס' רבוא לדעת רש"י ז"ל דאל"כ"י חייירי שם צ"כ סוגיא כמו שהזכיר שם כמה פעמים רק בפרק ב"רד מעצרון הכריע כדעת ר"ת ז"ל ודעמי' אלא ודאי ר' יהודה מייירי שאין רחצ י"ו אמה שאינה רה"ר גמורה עיי"ש ואפ"ה לרבנן לא מערבה רק בלחות נעולות צלילה וכן סבר עוד שם בסוף הסוגיא דכל שהוא דרך כבושה לרבים וכוונתו בקיעתם צ"כ אף שאין בקיעתם צ"כ רבוא ואין רחצ י"ו אמה לא מערבה כ"י"א עיי' נעולות ללחות רק במצולות המפולשות שאין לצני רה"ר דרך על המצוי ויש להן דרך חמרה לא צטו נעילה וכן כתב עוד בר"ש עירובין בסוגיא דב"רד מערצין כו' דר"י לא חייירי ברה"ר גמורה ואפ"ה לרבנן צטו נעילה כיון שהיה דרך כבושה וכן בסמ"ג הביא דעת תוס' בשם ר"י ז"ל באותן יחידים הדורים בכרכים כו' ודלתותיהן נעולות כו' ולא השיג עליו אף שהוא ז"ל סובר שאין לנו רה"ר האידנה וכדעת הר"מ מאייב"ר וכמו שבארתי והארכתי:

ה' יוצא מתוך דברינו דאף לדעת הסבורים דאין לנו עתה רה"ר דצטו ס' רבוא אפ"ה סבורים שאין מערצין אותו רק בלחות נעולות צלילה ה"ב תוס' הר"מ מאייב"ר. ריטב"א. חוס' שיעה וכן משמע בסמ"ג רק דדעת הר"מ ז"ל דסגי ברה"ר לא נעול כפי דעת מהרי"ק וצ"י ואף באין ברחבן י"ו אמה כתב ברה"ר בהג"ח בשם הר"מ מאייב"ר דאין חילוק כלל וכן כתב בריטב"א וכן ודאי משמע דהא חזינן לדעת חנני' ושמואל דפסיק בותיה דאף במצולות המפולשות לרה"ר צטו נעילה וא' אחו רבים כו' ודאי דאין חילוק לדידי' בין רחצ כו' דהא ע"כ חייירי צ"י אמה מדשרי ח"ק ע"י לחו ב"ד אחד וציתר מעשרה לא מהני לחי וקורה ע"כ חייירי בעשר ואפ"ה בקיעת רבים מצטלתן וע"כ לא פליגי רבנן רק במצולות ולא מטעם הרחצ רק מטעם שאין בקיעת המצוי כ"כ שצטל המחיצה שאין רה"ר הולכה לאורכה אבל כל שיש בקיעת כל העיר אין י"מ ברוחב כלל רק לענין שם ר"ה"ר גמורה לחיוב צטוין י"ו אמה. והנה במצוי רחצ י"ו אמה ודאי יש לפסוק להלכה דצטו נעילה כיון שלדעת רובא דרובא מן הפוסקים הו' ר"ה"ר גמורה מכ"ה וסבר הוכחנו ברה"ר צרותן שכן עיקר וגם מהסבורים דצטו ס' רבוא מהם סבורים דצטו נעילה כמו הר"י והר"מ מאייב"ר וחס' שיעה ועוד פוסקים ודאי אין לזוז מזה להקל באיסור תורה לדעת רוב הפוסקים וצטו נעילה כדון רה"ר גמורה רק באין רחצ י"ו אמה כיון שעכ"פ ולא מדין ר"ה"ר גמורה יש להסתפק חלוי יש לסמוך על דברי הר"מ מאייב"ר ז"ל שלא להרריך נעילה כל שאין צו דין רה"ר גמורה של תורה צפרע שטעור והמגיד והרמב"ם לדעתם גם ברה"ר גמורה לא צטו נעילה וכו' דלא סמכין עלייהו ברה"ר גמורה מיהת יש לסמוך על דבריהם כשאינו רחצ י"ו אמה דהוא מחלוקת בשל דבריהם ואפשר להקל. אבל כשכלה לשני לרדים לדרך רחצ י"ו אמה אף

ולבאורה לדעת הסבורים דצטו ס' רבוא א"כ ע"כ יאמרו נהרן הכ סוגי' דעירובין דדיוק משצילי צ"ג ומאונך מחייתא שם דמודה ר"י דלא ח' אלו רבים כו' גדלה יתה תשמישתהי אף שכבר הוכחנו בצירור דשם לא מייירי צ"י רבוא צוקטי' צו כמ"ש באור"ך ל"ל לשיטתם דס"ל לגמרה דאף לענין רה"ר דאורייתא ס"מ לענין חיוב אבל לענין איסור אין חילוק ומתן דסבר ברה"ר דאורייתא אלו רבים כו' גם ברה"ר דרבנן אמר הכי כיון שעכ"פ יש צו בקיעת רבים. והי' לית צ"כ איסור תורה לפי שאין דומה לדגלי מדבר איסור דרבנן יש צו ולכן דיוק מדקתני רה"י לשבח משמע דליכא איסור כלל ש"מ דכיון דלא יתה כו' לא אמר אלו רבים כו' ודאי דלעולם אמרינן אלו כו' ושצילי צ"ג יבוסע אובצ כו' כן תריך לישב דבריהם דאל"כ תקשה עלייהו כולה סוגיא כמ"ש. וא"כ מוכח לפ"י דאין להקל כלל בין רה"ר של תורה לשל דבריהם וכיון דשל תורה צטו נעילה ה"כ של דבריהם דאי יש סברה להקל ציטוין לענין בקיעת רבים א"כ מאי מודה הגמרה הכ דר"י והך דתל המתלקט דחייירי ברה"ר גמורה מדאי חייצין עליהו כו' להך דשצילי צ"ג דהו' דרבנן אלא ודאי אין להקל כלל. ורמיה מזה לדברי הר"מ מאייב"ר וע"כ צ"כ. אבל לדעת רוב הפוסקים דיש רה"ר צ"כ ס' רבוא ליכא מהך סוגיא רח"ה לרה"ר של דבריהם שאינו רחצ י"ו אמה דו"ל דכולה סוגיא מייירי ברה"ר של תורה ברחצ י"ו אמה אבל הא דצטו נעילה ודאי מוכח מן פלוגתא דהנני' כו' כמ"ש דע"כ לא פליגי רק בקיעת צ"י מצוי. אבל בקיעת צ"י רה"ר ודאי מצטלת אף שאין רחצ דהא צמזבו שאין רחצ יותר מעשר חייירי מדשרי צלתי מלד ח' וכמ"ש:

ו' עדיין יש לדקדק מסוגי' דגמי שם דצטו לחנני' חליצה דצ"ה תריך לנעול כו' ל"ל למיבעי' שלא חליצה דהלכה לרוב הפוסקי' שפסקו כח"ק עפי כו"ל למיבעי' ברה"ר שאין רחצ ודאי צטו נעילה ח' צטו נעילה מאחר שאין רחצ י"ו אמה אלא ודאי פשיע' ליה דהא ודאי צטו נעילה כדון רה"ר גמורה ואין הכוונת מעלה ומוריד לענין בקיעת הרבים לכן צטו לחנני' חליצה דצ"ה: סוף דבר לכאורה הדעת גועה לדברי החוס' ובר"מ מאייב"ר ודברי הריטב"א דאף ברה"ר של דבריהם צטו נעילה כמ"ש:

י"ש להביא עוד רח"ה לעיקר דין זה דצטו נעילה ברה"ר דבריהם כגון שאינו רחצ. ממשנה דשלהי כל גגות ועוד אמר ר' יהודה מערצין למצוי המפולש וחכמים אוסרין כו' וכחצו שם החוס' דמייירי שאינו רה"ר גמורה ולכן לא חליצה מיהת בגמי למימד צ' מחינות דאורייתא עיי"ש כי כן מוכח בגמי וכן משמע הלשון דלכתי קרי לה מצוי כו' רק בצרייתא מוכי' רה"ר עיי"ש וע' חוס' פ"ק גבי כי"ד כו' שפירשו צ' פירושים ח' מייירי צרייתא ברה"ר של תורה ח' לא והריטב"א כתב דגם צרייתא מייירי צ"כ דבריהם והבאתי דבריו לעיל עכ"פ המשנה ודאי צ"כ דבריהם מייירי כד' החוס' שם והיינו צשאין רחצ י"ו אמה מחללה ועד סוף ואינו כלה לפרטי' רחצ דא"כ הו' רה"ר גמורה לדעת ר"י ז"ל כמ"ש וצרייתא צבכו מתוקמא לדעתו אבל המשנה צשאין רחצ כלל חייירי ע"כ וברי' במשנה לא זכר ר"י מערצין צלתי וקורה שזאמר דרבנן פליגי אלו ונודו צבכ"פ דמהני רק מסתמא פליגי ר"י סבר מערצין וחכמים אוסרין ומשמע דכל הכי חיקוני' שהזכרו צפ"ק דעירובין צמזבו סתום צהא פליגי ח' מהני גם צמפולש ר"י סבר מהני ורבנן סברי לא מהני וא"כ הלא שם צפ"ק הוכח גם צב"פ דאי' וחס' יש לו צב"פ ח"ל למעי' וע"כ אהא נמו פליגי רבנן וסברי דלא מהני דאל"כ הו"ל לפר' ועוד אר"י מערצין צלתי כו' וחכמים אוסרין. והנה לדעת ר"ה ורשב"א וריב"ש הפוסקים כהנני' עולה הדיוק הזה לנכון מאד דכל מצוי המפולש צטו נעילה מלד ח' ואז לא הו' מפולש וציתר צ' השני צלתי והיינו דלא אצטמתי צמזמי' לומר הכ"ש מצוי מפולש ח' חליצה דצ"ה גבי

תשובות
 בית אפרים
 משפנות ועקב

הלכות עידובין

מבוא, הגהות והערות, מילואים
 המשק אליעזר

יצא לאור ע"י
 פולקל המשק אליעזר
 פנסינגארת הוצאת הפולקל אליעזר קעפטנפוןים שליט א
 קודקל שפחתו חמש ויקי של נפתח נשיא פנסינגארת שליט א
 ה' ה' הפלח החשבוני פתח יושא הרבנות שותח
 פתח החשבוני פתח יושא קודקל שליט א
 עב' להחשבוני פנסינגארת ונשיא גלוקל
 יוסף פנסינגארת שליט א

וכמשמע ממ"ש שם, ואעיד ציוס מכלס למד ואין
שיהיה מהא ליכא למשמע מיניה ולא מילי. והנה
החכם נ"י הביא עוד ראיות וכולס אין צהס כדי הכרע

כלל, והחכם עיניו צראשו, כי לכולהו איח להו פירכא
עפ"י מ"ש (י"ח) ולולי כי יאריך הזמן הייתי מפרש
אוחס.

ד. אם הרבים מבטלין מחיצות בכרמלית

הג"א מצריך דלתות רק ברה"ר הנתקצר,
וביאור מה שכ' התוס' דרה"ר הנתקצר הוה רה"ר

מג.

והר"ס מאיצרל אומר כו' ואפילו צפחות מיו"ד כו',
(נראה שצריך לומר אפילו צחות מיו"ד, ואפשר שציבות מיו"ד דליחא
בהג"א הוא אחס ראשי חיכות ומה שכתב אפילו צפחות רלה לומר
אפילו צפחות מס' רכזא אכל האעיין יראה שכוונתו כמ"ש). ולפ"ז
כל הפוסקים חולקים עליו שהרי לדעת כל הפוסקים
כל שאין רחב י"ו אפילו צוה"פ לא צעי, ומכ"ש שאין
צריך דלתות ועולות.

7 ← אך אל זה אצינו (י"ח) מ"ש דאף לדעת רש"י מכל מקום
לענין טלטול לא מהני (י"ח) כמו שכתב הג"א (ערוינין
פ"א ס"ח) צהס הר"ס מאיצרל (י"ח). והנה לפי משמעות
הג"א אף שאין רחב י"ו הדין כן, שהרי כתב דלתו
רבים ומבטלי מחיצתא, ואף על גב דלא הוה אלא יו"ד

דמשק אליעזר

(י"ח) ראה מה שכ' ע"ז במשכנות יעקב (עמ' קכ"ט).

(ר"ט) ראה במילואים (פי"ה סי"ד) דנתבאר בארוכה, דהפוסקים
נחלקו בהא דמבואר בגמ' (ערוינין י"ח) דמבוי המפולש
לרה"ר ניתר בצוה"פ ולא צריך דלתות, דיש (רבינו יהונתן, רבינו פנך,
ספר השלמה, ע"ש במילואים) דכ' דהטעם הוא משום דמבוי המפולש
לרה"ר ליכא בקיעת הרבים כל כך, אבל במבוי שרבים בקעו
בה צריך דלתות דוקא, וכן נקיש במשכנות יעקב (וכן כ' צ"ח מא"י
וכו"מ מהרש"ם, ע"ש במילואים), וכ' דלפ"ז א"א לערב בצוה"פ אף
לאותן האומרים דליכא רה"ר בזה"ו.

(ר"ט) במשכנות יעקב מוכיח מהג"א ועוד כמה ראשונים, (וכן
הוספס צה"מ מכתב לרוד אר"ם ס"ח), דכ' דאף במקום
דאינו רחב ט"ז אמות אמרינן דהרבים מבטלים המחיצה, דהם
סוברים דבכל מקום דהרבים בקעי שם צריך דלתות דוקא אף
דלא הוה רה"ר שם, ולכן אף לשיטת רש"י דליכא רה"ר בומיניו
לא מהני לתקן כהיום בצוה"פ דהרבים מבטלים המחיצה. וע"ז
מרחס רבינו דכל מה שכ' ראשונים הנ"ל הוא רק במקום
שנעשה רה"ר באמת כגון רה"ר הנתקצר, וכדכ' לקמן.

(ר"טא) מקור הגהת אשר"י הוא מהגהת הסמ"ק בשם הרמ"ק,
ורבינו לקמן כ' דחיפש בהגהת סמ"ק ולא מצא
כלום, אמנם בתוס' רבינו פנך (שהוא בעל הגהת הסמ"ק קדוש), כ' כדברי
הגהת אשר"י הנ"ל דאף במקום דאינו רחב ט"ז אמות אמרינן
דהרבים מבטלים המחיצה, וכתב בפירושו כהמשכנ"י דאף במקום
דלא הוה רה"ר אמרינן דהרבים מבטלים אותו לעשותו כרמלית.

(ובשו"ת בית אב (פ"ז עק"ד), כ' דמצא דברי הסמ"ק
בהגהות לספר כלבו בס' ל"ג, ושם יש לפרש דבריו כדברי
הבית אפרים דלא החמיר אלא במקום שיש לומר דנעשה רה"ר
ע"ש, אבל הוא לא ראה התוס' רבינו פנך ששם מפורש דאף
דלא נעשה רה"ר הם מבטלין המחיצות).

ויש שכתבו (הוסף, רש"י, ומ"מ, ע"ש במילואים) דהטעם דסגי
בצוה"פ הוא משום דלא הוה רה"ר, ולכן אף היכא דבקעו בה
רבים סגי בצוה"פ, וזה הוא דעת רבינו כאן (וכן נקיש החזו"א, וכן
הוא דהיטת הפוסקים (וש"י לקמן סע"ה ל"ד)). (ורבינו כ' לקמן
דבכרמלית שאינו רחב ט"ז הסכימו כל הפוסקים דסגי בצוה"פ,
וחולק על המשכנות יעקב דדקדק ממה ראשונים דכ' דאינו
ניתר בצוה"פ, אבל ראה במילואים דבכמה ראשונים שלא היה
לפני רבינו מבואר בפ"י דדעתם הוא דאף באינו רחב ט"ז לא מהני
הצוה"פ).

א:
ט

ואמנם נראה שכוונת הג"א הוא צוה לדברי הר"ר (ס"ט) שם בתוספות ד"ה וכו"ט (ו): שכח דלף על גב דלא החיר ר"י אלא עד י"ג אמה ושליש, מכל מקום הוא רה"ר גמורה כגון שר"ה אחת משני יידי המצוי רחב י"ו אמה ואורך רה"ר מהלך דרך מצוי כו', ולא דמי למצואות המפושטין, דהתם רה"ר אינה עוברת במצוי אלא שני רה"ר עוצרים אלל הפתחים. וזריך לומר לפ"ו אף על גב דלר"י לחי וקורה מהני לי"ו מדרבנן ולי"ו לא מהני מודה הוא דמדאורייתא אין חילוק, ולכן פריך מירושלים כו' דמדאורייתא אין חילוק עכ"ל.

ובוונת דכריהס פשוט דמצואות המפושטין שאני, שהרה"ר עובר לפני פתחי המצוי לרחבו של מצוי ומכל מקום מצוי גופא ליכא דקיעה רק מצוי מצוי, משא"כ אם המצוי ארכו לאורך רה"ר דבקעי ציה רצים אף בפחות מ"ו, כיון דעכ"פ הר"ה גופא רחבו י"ו ויותר בשציל שנתקלר מחמת שני מחיצות המצוי ונעשה פחות מ"ו לא נפיק מכלל מורת רה"ר

דכיון שהרצים בוקעין הם מצטלנין מחיצותיהם, ולענין דאחי רצים ומצטלנין מחיצות אין חילוק בין אם הוא רחב י"ו או לא, כדמוכח בההיא דפסין (כג) דס"ל לר"י דדרך הרצים יסלקנה לנדרים אף על גב דליכא י"ו, מכל מקום אמרינן דמצטלי שם ד' מחיצות לר"י וה"ה ב' מחיצות לרבנן וכמבואר מדברי המוספות דף (ק"צ) [כג] (עמוד א') ד"ה והא ר"י כו' ולפי פירושו אחר שפירשתי גבי יותר על כן יחא, ע"ש.

ונראה דמפרשים גבי פסין כן הוא, דאף על גב שהפסין צעמנן אין צהס רק י"ג, מכל מקום הרה"ר אשר הוא חוזה להם הוא רחב יותר מהפסין, והרצים בוקעין מלדדי הפסין וכן צין הפסין והוא צין הפסין כמו צין העמודים, וס"ל לר"י כיון דהפסין אינם מחיצות גמורות רצים דבקעי התם מצטלי להו, וזהו כוונת המוספות מ"ש דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לט"ו וקסבר ב' מחיצות דאורייתא, ר"ל צין אם צין השני המחיצות רחב י"ג ומכל מקום הם לאורך רה"ר שהר"ה עלמנו רחב ט"ו, והם בוקעין צין המחיצות וגם מלדדיהם (ס"ט) ומהני ציה לחי וקורה כיון

דמשק אליעזר

נעשה המצוי ג"כ רה"ר. ורבינו מפרש כאן בדבריהם פ' מחודש, דהיינו דכונתם הוא דבאמת המצוי הוא ג"כ רחב ט"ו אמות, ורק איכא שני מחיצות בתוך המצוי ובין המחיצות אינו רחב ט"ו, אבל אם היה מסלקין המחיצות היה רחב ט"ו אמה, וע"ז כ' התוס' דכיון דהרבים מבטלים המחיצה הוא נעשה רחב ט"ו אמה. אבל אם המצוי אינו רחב ט"ו אף כשמסלקין המחיצות, אז לא הוה רה"ר אף דהמצוי הוא מפולש לרה"ר גמור, ובני רה"ר הולכין דרך המצוי, אבל לקמן (עמ"פ רע"ה) כ' רבינו דמשמעות הפוסקים הוא דאף דהמצוי בעצמו אינו רחב ט"ו אמות הוה רה"ר, כיון שהוא מפולש למצוי שהוא רחב ט"ו אמות.

(רסד) **כונת** רבינו, דאם לא היה הרבים בוקעין בצדדי המחיצות לא היה המקום רה"ר, שהרי ליכא בקיעה של ט"ו אמות, ורק היכא שהרבים בוקעין בין בתוך המחיצות ובין בצדדי המחיצות, אז איכא רה"ר שהוא רחב ט"ו אמות, ואז הם מבטלים המחיצות שהוא עומד באמצע

(רסב) וכן כ' בביאור הלכה (שמ"ה ס"ט ג"ה ושני להשק"ו), דכונת הג"א הוא כשיטת התוס' דמקום המתקצר גמי הוה רה"ר ומש"ה אמרינן דהרבים מבטלים המחיצה, אבל בלא זה לא היה מבטלים המחיצה. (ואף דהמ"ב נקיט ג"כ דאף במקום דליכא ס' רבוא נתבטל המחיצות, וכמו שמבואר מדבריו נניסאור הלכה שס"ג ס"ו), מ"מ לענין מצוי שאינו רחב ט"ו אמות נ' דנקיט דלא נתבטל המחיצה, וכמו שמבואר בפמ"ג ובחזו"א (שמוכח בהערה רע"ה), דלענין בקיעת הרבים יש לחלק בין רה"ר שליכא ס' רבוא שם לרה"ר שאינו רחב ט"ו אמות).

אבל בחזו"א (פי ע"ד ט') כ' דמדברי הג"א לא משמע כן אלא דעיקר תלוי בבקיעת הרבים ולא בדין רה"ר ע"ש. אבל להלכה כ' החזו"א דמסתימת כל הפוסקים נראה דנקטו כשיטת התוס' דרק במקום רה"ר מבטלים הרבים המחיצה.

(רסג) **בתוספות** (דף ו' ג"ה) כ' דמצוי שהוא אינו רחב ט"ו אמות והוא מפולש לרה"ר ואורכנ לאורך רה"ר,

ודכתי אחרונים זיל שגמגמו בלי הכחי שם תמוה, [עיי לעיל סי' מ' ס"ק ר']

(ה) והא דכי חוי דאם הכי חוי אחרין פ"ה או גוד אחיה כיו ע"ג רב"י, כונתה להא דאמרין שבה ק"ח א' בנפילתה דמישן ובעמוד גבוה י' ורחב ד' ואין צעקרו ד' דמודים חמשים לריבוי דע"ג רב"י דאמרין גוד אחיה משום שאין הגדים בוקעין אלמלא דגוד אחיה מהכי למכוי ע"ג רב"י אבל לא תהויו אף במקום שאין הגדים בוקעין כמש"כ חוי שבה ל"ט א' ד"ה שחי, ושם צ"י ד"ה זרק, וכן מוכח עירובין פ"ו צ"י וכמש"כ חוי שם ד"ה גזאטרטא, וכל חיובם הוא רק דל"ח פ"ה אבל גוד אחיה למעבד ע"ג רב"י א"ל שם הגאון, ואי חוי אחרין דמהני גוד אחיה למעבד רב"י למטה במקום שאין הגדים בוקעין למכוי לי בגזאטרטא מחילה, וכ"מ עירובין ל"ג א' חוי שם ד"ה דכדר, [ומיברו בהו' שבה ק"ח א' ד"ה זרק כחבו תלקן צין זריקה לעגטול יעו"ש] ואי אמר ריבוי גוד אחיה מד' רוחו למכוי תהויו רב"י לא יתכן לדידי ענין פ"ה כלל ואין סבירא דריבוי לית לי פ"ה [ומיברו ריבוי צ"י הדרי מחילתא היכי שגדיים בוקעין, כמש"כ חוי עירובין ל"ג א', ומיברו אין דריבוי אלא לחד גורסא וכמש"כ חוי שם צ"י ד"ה כמאן, אבל נפשי' שם א"ל מחילות אלא רחב ד' בלא חוקקין להשלים] ופעמא דקל למימר גוד אחיה למעבד למעלה רב"י מנעבד למטה שטיק רב"י הוא גדרו והבדלתו מסביבותיו וכל למעלה מי חולק רשות, אבל למטה הרשות מעורב עם כל סביבותיו, אלא שאין הבדלת הרשות אלא אם הוא קצוב אבל דבר ערפי אינו קצוב רשות והלכת דף בצינע והגדים בוקעין תהויו מהשב ערפי וזריך לדון גוד אחיה.

(ט) מש"כ מ"ל ריעב"א א' א' שביק מהל המחלקת ומוכח דלא בעינן מחילות ניכרות, כבר נתבאר דגם הכר מקולו מודה במחילות שאינן ניכרות, ולא פליג אלא דפחות מצ"מ שרי משום אין כרמלית למעלה מי, וע"כ יש ע"מ צ"י ריעב"א ור"איתו בריעב"א ואין כתוב בו "מחלקת" ואף אם כגורי מחלקת אין הכונה משום מחלקת, שכרי לא הוזכר מחלקת עירובין פ"ו א' ועיקר חל המחלקת אינו ענין למחילה שאינה ניכרת שבהמה של פניה כיו המחילה ובי"ע הדיון במחילה שנקפפה אם יש בכפיפה מחלקת י' מתוך ארבע חשיבה עדיין מחילה וחוק המחילות רב"י, אפי"ג דלא שייך כאן חוקקין שכרי תהיה חויר, ומש"כ דהכני באורך י' אין זה קשיא דאין רב"י אלא במובל מסביבותיו בגובה י', ודע דפני התל דינו כאויר צין למטה מי וצין למעלה מי ואם פניו לרבי"ר למטה מי הוא רבי"ר ולמעלה מי הוא מקום פטור כמבואר בריעב"א עירובין ל"ה צ"י דמוקי בכותל משופע, וזה דעת רמב"ן שבת ז' צ"י, ואף דדעת חו' שם דכותל משופע הוא כרמלית היינו למטה מי דמי' לא חשיב חויר רבי"ר צין שאין כנגד האויר למטה הולכא לרבי, אבל מודים החו' דלמעלה מי הוא אויר מי' דחשיב בוקיפה שוב וכסברת הרמב"ן בלמטה מי וא"ל למחשב למעלה מי רב"י דרבי"ר זריך אויר ד"ע וכל שהמשופע זקוף שמחלקת י' מתוך ד' לא חשיב כשעת מסוים אלא כזקוף ואין כאן מקום לרבי"ר.

(י) ומה שפי' סוגיא דעירובין י"ע צ"י דחל המחלקת כיו כעגול משום דזריך להסיר אה שיפוטו, ופי' צ"י דכרי ריעב"א עירובין א' א' צ"י הכר מקולו, בריעב"א י"ע צ"י מבואר הפטו ש"י ד"ש שחירו דחל זה כיו כחצן מרובעת כיו וכן פי' הרמב"ד ז"ל ואינו נכון ש"א"ל בשום תל בלא מורשא דקרנתא בכל לדיו או במקלחן כיו וכנראה דאינו עוקו להא דחל המחלקת במרובע ואיבו קאמר דא"ל לתל העומד מחלוו שיהא מרובע ואם הא דמחלקת חשיב כעגול שזריך להסיר שיפוטו אין כאן נידון כלל, ומיבו עיקר מקום הספק בגמ' שם הוא משום דענין הדיומדין הוא לגודל הכיור שכלל ד' הקירות של מקום המוקף נעשה רב"י אף שפרץ מרובע ולכן בעינן כיור שלם, ומרובע היכור יותר ניכר מעגול שאין כאן פני מחילה ולפיכך קרי לי חרי רוחין והלכך אף אם יומא דמחלקת לא חשיב היכור כל כך נמו ל"ק מכאן וע"י לי ריעב"א שם.

(יא) והנה הכו"ב הביא ראי' ברורה מהא דכי כר"מ פי"ג מה"ע כ"י"ג שאם נתן נכר [על הכרזן שכן צ"י חרות]

רחב יותר מי' אמה מערבין אחד ואין מערבין שנים, וכי צ"י דהרין כיו צ"י"ש ולפיכך אהו רבים ומכעלי מחילות, וכבר נתבאר לעיל דהרין חשיב צ"י ארס, ובש"ן דין ציטול מחילות בבני יראוי לבוסוף צו דברים, בדין ציטול מחילות יש ג' שיטות שסקרו כ"י יוחנן עירובין כ"ב א' דירושלים אלמלא דלתותיב גלגלה חייבין עליה משום רבי"ר ולמש"כ בבה"ל סי' ס"ד ד"ה א' בשם אחרונים ז"ל הפוסקים כן לא ס"ל מחוי דפסי צירלות א' אלא כ"י יהודה שם דיסקלקה לדדון, ולפי"ן אף מחילה צ"י צ"י ארס אהו רבים ומכעלי מחילה אף באיכא שם ד' מחילת וזה דעת רועב"א למ"ל לעיל סי' י' ס"ק ז' ודעת כר"מ ברבים צין הפסין א"ל לסלקה, ויש שפירשו דלא פסק בירושלים, ולפי"ן מחילה העשויה צ"י"א אין רבים מבעלין לה מחילה של ז"י"ה, ויש מתלקין צין פסון להא דירושלים דלא שם ד' מחילות [וכמש"כ לעיל סי' י']. ונחוי עירובין כ"ב צ"י דמחילה צ"י"ש לר"ש אהו רבים ומכעלי ואף באיכא ד' מחילות ופי' בחיים סי' פ"ט דהיינו צינחא השמשתי' דליכא עלה שם רק כשעשה אדם חשיבה מחילה אבל צ"י"ש זכו עבד וליכא עלה שם מחילה כמו ביקף אוקיינוס ושאר נהרות, והכ"מ במחילה ליכא רבים כלל אלא צין המחילות איכא רבי"ר ור"ל יוחא השמשתי', אבל כל בני דמייחא בגמ' עירובין כ"ב צ"י דצ"י"ש הוא כיון דרבי"ר על בעטלות והמודות ואם לא יעברו המודות יסגר עליהם בדרך והצטל כל רבי"ר וזה מקורו לא השמישהו וזהו אף חילוק צין מחילה צ"י"ש למחילה צ"י"ש וזה נחשב כהסוגיא שם לפני חו', [וכנ"מ פי' שאין דבריה אלא ביתר מצ"מ שלא הוקף לדירה, ובחיים שם הכי דהא חו' אין חילוק, ואין זה תימא דהא איכא למ"ד עירובין ס"ז צ"י ד"ש מח"כ וא"כ שפיר ז"ל דמחילה צ"י"ש כ"י"ע מודו, ומיבו באיכא רבים דמכעלי מחילה, אבל צ"י"ש רבים אף ביתר חו' כיו רב"י אף במחילות צ"י"ש כדמוכח בבב"א בגמ' שם דמסע שצ"י ע"ש] ולפי"ן אם כוה"ר מקוף כרך גדול ובחוק רבי"ר גמורה אין מושיל מחילות הבה, אבל דעת הרמב"ן ורי"ע דאין חילוק צין מחילה צ"י"ש אלא כל שאה"מ אלא עלמו חוק מחילות ע"י לעיל סי' מ"ג סק"א.

(יב) ודין ציטול מחילות לא נאמר בגמ' אלא ברבי"ר, דהא צ"י כ"י א' דרך הרבים מפסקין היינו רבי"ר כמבואר פ"ו א' צ"י דאמרין רבי"ר גמורה למעוטי הא דר"י דשעורבא צין כ"י אינה רבי"ר גמורה, וכן הוא דמלריך דלתות ועלוות היינו צ"י כדאמר אלמלא דלתותיב עליות בליה חייבין עליה משום רבי"ר והכי אמרין לעיל ז' ורבי"ר מי מערבא כ"י והכי מסקינן דהכי מהכי לי' ז"י"ה אפי"ג דברבי"ר לא מהכי ז"י"ה דלתו רבים ומכעלי לי' וכו' היכי דמחילה העשויה צ"י"א צ"י"ה אינה מהכעלת בשעות הרבים ולא צמננו, הי"ע מחילה צ"י"ש אינה מהכעלת ברבי"ר וכל בני רבים דהוזכר בגמ' כ"ב צ"י היינו רבי"ר משם מסקינן הכ"ס שצ"י"ה צ"י גלגול דהוי רב"י משום שמתן ואפי"ג שכן שצ"י לעוברים יחודים מי"מ אין מבעלין מחילות פשוט צ"י הפוסקים, והנ"ל סי' ס"ג כחב דלדעת הפוסקים דבעינן סי' רבוא הי"ע לענין ציטול מחילות, וכן מסתבר אלא כן דעת הא"י וכמש"כ ש"ל, ואין זה דבר חדש שכבר הובא ז' בה"ל פ"ק דעירובין סי' ח', וכמש"כ לעיל סי' י' ס"ק ט' בעינן שיהא רבי"ר גמורה, אלא שנתאי סי' רבוא הוא נלמד מדבר ואמרין וכו' דלענין דין רבי"ר בעינן נתאי זה אבל ציטול מחילות סגי במה שהיא מבער לרבים כשעור שאר רבי"ר שאין עירובין צו סי' רבוא, ומיבו כל הפוסקים שכתמו צ"י נר"שין במ"א דבעינן רבי"ר גמורה ולפיכך סימנו, ומש"כ בא"י דמ"א לא חייבו צ"י רבוא, תימא דהא שבת י' צ"י אמר למעוטי הא דרבי"ר גמורה כעורבא צין הפסין לאו רבי"ר היא והיינו צ"י רבוא.

(יג) אבל דיורין בערבין בכחוס או בחור או צמננו לית לין דיון דיתרין צ"י"ה ולא מבעלי לה רבים וכ"כ מ"מ גמורות, ותימא גדולה היא מש"כ ש"ל דחח"ה הנדרסה

פ' טור [עמוד ט] בשם הראשון [שם פ"ה סימן י"ז] והרב המגיד בפדק י"ז [שם הלכה ט] בשם הרשב"א [שם ע"ג פ"ב הלכה ט]:
 פ"ה הרב המגיד שם בשם הרשב"א שם:
 ג. ואפילו בשמות מעשר אמות לדין דקיימא לן כרז [שם ג] אל דלאמר חזרתו כמפולג, צ"י [עמוד פ ד"ה ומ"ש ואם, דין משמע כמפולג שם, כ ד"ה ע"ה]:
 ק. מפורש שם [ג] [ב] בגמרא:
 ר. הרב המגיד בשם הרשב"א [שם] בפדק [ע"ו] [י"ז] [מ"ה"ע] [מנהלכות שבת] [שם]:
 ט. הגהות אש"י [שם פ"ה סימן י"ז]:
 ט. הגהות מיימוניות פדק י"ז [שם אות ט] בשם הר"מ [מרוטנבורג] פסק עירובין סימן י"ט, והמרדכי כר"ם עירובין [כ"ז] [שם] ושאר פוסקים [שם] הגהות עירובין דמה, כ: פ"ה סימן רפ"ב עמוד ש"ז:
 א. שבת דף ק' [ע"ה]:
 (* וכל אמות דעירובין בלמנה ששה, אלא לפעמים שחוקות ולפעמים עצמות בלופן שיהיה לחומל):

פ' ויש אומרים דאין וכו'. הצ"י [עמוד פ ד"ה ומ"ש ואם] הקשה על זה דהא קיימא לן כסימן שס"ד סעיף ג' דלף על פי שאין בעקמומיהו עשר היו כמפולג. ולריך לומר דקבילא ליה להטור דשאי הכא כיון ששני הפתחים הם בצד אחד לא יסבג לנא סביב הפס, וכמו שכתב הרשב"א כמסקנות [שם י, ב ד"ה ע"ה], ע"ש. אבל לענין יומר מעשר לא קבילא ליה כר"צ"א. ומכל מקום העיקר כסברא הראשונה, וכן משמע צ"ח [עמוד ט]: פ"ז פ"ס רחב וכו'. ולריך גם כן לתי למצוי, דפס לא מהני כיון שמופלג שלשה מן הכומל (מוסקפות שם ד"ה ע"ה וכן כמב הר"ר יהונתן שם ג, ב ד"ה מצוי [שם]). ועיין מה שכתבתי סעיף ו' [פ"ה ט]: ד"ח ד"א דשבוק. אבל מסמא לא חיישין שילכו בפח קטן, דלא ממעטא בלילה על ידי כך, מה שאין כן כר"ם סימן שס"ה דהוי מן הזד ומקלרים לדין, חיישין ליה (גמרא שם): פ"ט ובזה הת"ל וכו'. ואם כל העיר מוקפת תל ואחר כך בנו בה נחיס אסור, כמו שכמו סימן שס"ח סעיף ז'. ועיין שם סעיף ח': ד"ה הוי כמדיצה. ולפי מה שכתבתי סעיף כ"ט [פ"ה ט] בשם המוסקפות לריך לומר דלא נקעי בו רביס, שאם לא כן אחי רביס ומצטלי ממילתא כיון שאינה עשויה צידי אדם. ואפשר דלא מקרי רביס פתוחים מששים רבוא, וכמו שכמו סימן שס"ה סעיף ו', וכן משמע דעת הפוסקים שסתמו בזה: L

פ. טור [עמוד ט] בשם הראשון [שם פ"ה סימן י"ז] והרב המגיד בפדק י"ז [שם הלכה ט] בשם הרשב"א [שם ע"ג פ"ב הלכה ט]:
 פ"ה הרב המגיד שם בשם הרשב"א שם:
 ג. ואפילו בשמות מעשר אמות לדין דקיימא לן כרז [שם ג] אל דלאמר חזרתו כמפולג, צ"י [עמוד פ ד"ה ומ"ש ואם, דין משמע כמפולג שם, כ ד"ה ע"ה]:
 ק. מפורש שם [ג] [ב] בגמרא:
 ר. הרב המגיד בשם הרשב"א [שם] בפדק [ע"ו] [י"ז] [מ"ה"ע] [מנהלכות שבת] [שם]:
 ט. הגהות אש"י [שם פ"ה סימן י"ז]:
 ט. הגהות מיימוניות פדק י"ז [שם אות ט] בשם הר"מ [מרוטנבורג] פסק עירובין סימן י"ט, והמרדכי כר"ם עירובין [כ"ז] [שם] ושאר פוסקים [שם] הגהות עירובין דמה, כ: פ"ה סימן רפ"ב עמוד ש"ז:
 א. שבת דף ק' [ע"ה]:
 (* וכל אמות דעירובין בלמנה ששה, אלא לפעמים שחוקות ולפעמים עצמות בלופן שיהיה לחומל):

ציונים ארמ"א
 (ז הראשון [שם סימן י"ז] ורבינו ירוחם [נמי] י"ז חלק ח ג, [ב] [צ] וטור [עמוד ט]:
 (ט ב"י [עמוד פ ד"ה ואם]:

הגהות והערות
 צ"ח תוקן ממנהרות אמ"ד תכ"ח (באר הגולה), וכן הגיה הע"ו:
 צ"ב המשיך כרבינו ירוחם שם יראה שלח כמב כמו שכתב הראשון שדוקא אם יש מן הפס עד הכומל האמצעי של המצוי יומר מעשר אמות יש לו דין מצוי עקום, אלא בכל גווה דינו כמצוי עקום, ע"ש:
 צ"ג נראה דל"ל פס "עשרה", כלומר פס גבוהה עשרה וכמש"ל ארבע אמות: [צ"ד] תוקן ע"פ משה כצורה [פ"ה קמ"ל] והנהגה הרש"ש:
 צ"ה תוקן ממנהרות שקללחו מקט"ג (בבאור הגר"א), וכו' הנהיגו ו"י

שארדך הפס ארבע(ה) אמות ויתן קורה בראשו [ע"ה] וצריך ליהדר שתהא הקורה מונחת על הפס או תוך שלשה טפחים [ע"ה] וצריך שיהא בכל מצוי משני אלו שהפס מפסיק ביניהם בתים וחצרות פתוחים לתוכו (כה) וכל תנאי (חצר) [מבוי] [שם] (כו) [שם] ומה (כז) [שם] ששמן הפס עד כותל האמצעי של מצוי יש לו דין מצוי עקום שהרי אלו שני המבואות מתעקמים (ו) באמצע [ו] פתוחים [שם] בשני ראשיהם לרשות הרבים: הגה [פ"ז] ויש אומרים דאין לו דין מצוי עקום אלא אם כן יש מן הפס עד כותל [שם] האמצעי [כ"ה] (עשרה) [יומר מעשר] [שם] אמות:

ד"ד עוד אפשר לעשות תיקון אחר למצוי שהוא רחב עשרים אמות שירחיק שתי אמות מהכותל (כו) ויעשה ל"ז פס רחב שלשה(ה) אמות ויעשה בן גם בצד השני וישאר פתח רחב עשר(ה) אמות [פ"ב] או ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וכן יעשה בצד השני [פ"ב] או ירחיק שתי אמות ושני טפחים ויעשה פס שתי אמות וארבעה טפחים וכן יעשה בצד השני וכן כל ביצא בזה [פ"ב] ובלבד שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכותל דאם לא כן אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה [ע"ה] וצריך ליהדר ד"ח דלא לשבוק פתחא רבא ועייל בוזמא [שם] שאם עשה בן במל כל תיקון המצוי [שם] אלא אם כן עשה [שם] צורת פתח לזומא:

ציונים ארמ"א
 (ז הראשון [שם סימן י"ז] ורבינו ירוחם [נמי] י"ז חלק ח ג, [ב] [צ] וטור [עמוד ט]:
 (ט ב"י [עמוד פ ד"ה ואם]:

ד"ה [שם] פ"ס זה שאמרנו שעושה למעט רוחב המצוי אין צריך שיהא פס אחד שלם אלא בקנה קנה פחות משלשה סגי דפחות משלשה כשלם דמי:
 פ"ו מצוי ששוה מתוכו ומדרון (פירוש מקום משופע) לרשות הרבים או ששוה לרשות הרבים ומדרון לתוכו אם הולך ומתלקט מעט מעט עד שמנביה עשרה (בח) מתוך ארבע(ה) אמות הרי הוא כאלו זקוף כולו [ו] אינו צריך שום תיקון: [הגה] [פ"ה] [י"ב] [שם] [שם] וזכה החל בו הוי כמחילה (*):
 דהוי כמצוי עקום כו', הרי מבואר דעל ידי זה שאין עליו מורת פתח נעשה מצוי עקום, מה שאין כן במצוי עקום דנסימן שס"ד לורתו ובניינו הוה ממש בעיקוס ולא צריך לעשותו עקוס. וממהני על שלח הרגיש צ"י בזה שהוא דבר פשוט לפענ"ד, ואם כן גם כן ראוי להגיה כן שיש יומר מעשר מן הפס לכותל, כמו צטור: (כז) ויעשה פס רחב שלש אמות כו'. הכלל בזה, דנענין שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכותל, דאם לא כן אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומצטל ליה לפס: (כה) מתוך ארבע אמות. פירוש, בתוך ארבע אמות יש גובה עשרה דהוה כמו רשות היחיד, אבל אם מתוך חמש הרי הוא כשאר רשות הרבים, דנחמא תשמשיה להילוך: באר היטב

ד"ה [שם] פ"ס זה שאמרנו שעושה למעט רוחב המצוי אין צריך שיהא פס אחד שלם אלא בקנה קנה פחות משלשה סגי דפחות משלשה כשלם דמי:
 פ"ו מצוי ששוה מתוכו ומדרון (פירוש מקום משופע) לרשות הרבים או ששוה לרשות הרבים ומדרון לתוכו אם הולך ומתלקט מעט מעט עד שמנביה עשרה (בח) מתוך ארבע(ה) אמות הרי הוא כאלו זקוף כולו [ו] אינו צריך שום תיקון: [הגה] [פ"ה] [י"ב] [שם] [שם] וזכה החל בו הוי כמחילה (*):
 דהוי כמצוי עקום כו', הרי מבואר דעל ידי זה שאין עליו מורת פתח נעשה מצוי עקום, מה שאין כן במצוי עקום דנסימן שס"ד לורתו ובניינו הוה ממש בעיקוס ולא צריך לעשותו עקוס. וממהני על שלח הרגיש צ"י בזה שהוא דבר פשוט לפענ"ד, ואם כן גם כן ראוי להגיה כן שיש יומר מעשר מן הפס לכותל, כמו צטור: (כז) ויעשה פס רחב שלש אמות כו'. הכלל בזה, דנענין שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכותל, דאם לא כן אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומצטל ליה לפס: (כה) מתוך ארבע אמות. פירוש, בתוך ארבע אמות יש גובה עשרה דהוה כמו רשות היחיד, אבל אם מתוך חמש הרי הוא כשאר רשות הרבים, דנחמא תשמשיה להילוך: באר היטב

הגהות והערות
 צ"ח תוקן ממנהרות אמ"ד תכ"ח (באר הגולה), וכן הגיה הע"ו:
 צ"ב המשיך כרבינו ירוחם שם יראה שלח כמב כמו שכתב הראשון שדוקא אם יש מן הפס עד הכומל האמצעי של המצוי יומר מעשר אמות יש לו דין מצוי עקום, אלא בכל גווה דינו כמצוי עקום, ע"ש:
 צ"ג נראה דל"ל פס "עשרה", כלומר פס גבוהה עשרה וכמש"ל ארבע אמות: [צ"ד] תוקן ע"פ משה כצורה [פ"ה קמ"ל] והנהגה הרש"ש:
 צ"ה תוקן ממנהרות שקללחו מקט"ג (בבאור הגר"א), וכו' הנהיגו ו"י

כ"ה) וכל תנאי מבוי כו', כנ"ל, ולא כמו שכמו בקמ"ה ספרים מנאי חל: (כו) ומה שמן הפס עד כותל כו'. באש"ר"י [שם פ"ה סימן י"ז] וטור [עמוד ט] כמבואר שם מן הפס לכותל האמצעי של המצוי יומר מעשר אמות כו', וכמב צ"י [שם ד"ה ומ"ש ואם] לא ידעתי למה כתב כך, דהא אפילו אין צנייהס יומר מעשר דינו כמצוי עקום שדינו כמפולג לרז [שם ג, ב] [שם] וממהני על הר"ש א"ך סמס דכריו, ועל רבינו ועל הר"ר ירוחם [נמי] י"ז חלק ח ג, [ב] [צ] [שם] שלח הרגיש בזה, עכ"ל. ומשום הכי לא כתב כאן בשו"ע יומר מעשר כלשון הטור, אלא שרמ"א כתבו כלשון יש אומרים. ומ"ש ז"ל [ג"ה] [שם] ייסב דברי הטור בדוקק גדול. ואני ממהני על תמיהת צ"י בזה, דודאי במצוי עקום ממש כי היה דסימן שס"ד [סעיף ג] שזרתו כן, בזה אמרינן דאפילו אין בעקמומיהו יומר מעשר מורתו כמפולג לרז והכי קיימא לן כן, מה שאין כן כאן דלאו עושין המצוי אחד שהולך בשוה שני מבואות, דהיינו על ידי פס ארבעה [שם] במשך ארבע אמות, ויש לנו לומר שאלו שני מבואות הולך בשוה עד הכומל האמצעי ואין כאן מצוי עקום כלל, כי מקום הפתוח למטה מהפס [שם] הוא פתח ממצוי אחד למצויו, ואם כן הוה דינו כשני מבואות זה אצל זה ויש פתח מאחד למצויו, על כן כתבו דאם יש יומר מעשר צ"ח הפס לכותל אמצעי דלאו אין מורת פתח עליו, אלא המצוי עצמו הולך בעקמומיהו למצויו ועל ידי זה נעשה מצוי עקום. וזה מדוקדק כלשון המוסקפות [שם] דף י' [ע"ה] ד"ה ע"ה] שהצ"י צ"י [שם] שכתבו אי אילא מראש הפס של זד פנים עד כותל האמצעי יומר מעשר לריך למצוי זה לורת הפתח, באר היטב

(י"ב) ובזה. עיין באר היטב. ועיין באמנת שמואל סימן מ' בנסתם החרץ על ידי עפר וצדירות, אם אין הסתימה עולה ביותר מעשר אמות הרי הוא כפתח ואינו אוסר, אבל אם הוא יותר מעשר אמות הרי הוא כפרצה. ועיין בשו"ת חכם צבי סימן ה' שדין עיר המוקפת חריך עמוק עשרה ורחב ארבעה טפחים בעיר המוקף חומה גבוהה דלתים ובריה, ולכן התייר לטלטל בעיר האג, ע"ש. וכן כתב גם כן בחשובת אהל יעקב סימן ע"ג בהיתר הטלטול בעיר האג, אך

הקדמת פריצמאן
 גזמא מבא לתן ציון גמלא
 חכונ ירושלים

צכור המצחן והאמת ואח אשר יצאך הוד כח"ר יקרב.
 ונא להשיגי דבר כפי האפשר אם צאורך אם צקולר
 כי לתשובתו עיני מיחלות, ואקוה כי לא ימנע טוב
 ויאחו לדיק דרכו להשיגי, ועת לחתום בצרכה ושלום,
 וכסא כבוד תורתו יגדל נא מעל לגבול, ישכון בטח
 ושאלן כנפשו הטהורה ונפש הצעיר הנכסף ומשתוקק
 לשמות צלמא דברי קדשו.

יעקב בלאאמ"ז מוהר"ר אהרן זל"ה

צמצואות שלנו ע"י נורח הפתח ואף צמצוא ע"י
 עכו"ם, וכן ראיתי כ' צליקוטיס הנכתבים משמו על
 גמ' דשבת כאן צומן^(א) כו', כ' כהדין שאין נורך לס'
 רצוא^(ב), ושאלין לדיקק משם כלל, ע"ז תמכתי יסודותי
 לדבר עוד צזה לכבוד הוד כח"ר ודע כי לא יחשוב לי
 ח"ו ליוהרא או מחגדר ח"ו כי מלאכת שמים היא
 ואלהבת התורה דכתיב צה אוח היא חעשה זאת, והן
 עתה אוסיף לבקש אהבה צסופה להיות אמרי פי לרצון
 ועין צעיני כח"ר לשים עינו הצדולח עליהם ולהביאם

תשובת הגר"ח מוואלאזין זיע"א להמשכנות יעקב

בענין רשות הרבים, ובענין ריעותא במוח ובדיקת הראשים^(א)

כיוון והוא פשוט וצכור צדברי רש"י ז"ל.
 וצזה נסתלקו רוב הראיות שהציא מעלתו
 נגד המצריכים צקיעת ששים רכוא^(ב), ואלחיה

7e אשר כתב שגם לדעת רש"י ז"ל דמצריך ס'
 ריבוא למהוי רשות הרבים, היינו צפלטיא
 דוקא^(ג), אבל סרטיא הוי רה"ר לעולם, יפה

דמשק אליעזר

ברלין - שו"ת נשמת חיים [שנדפס בשנת תשס"ח] והעתקנו אותו משם.

(ה) ראה בתוס' שם (צד"ה כאן צומן) ומה שנתבאר בבית אפרים ובהערה (קצ"ג) שם ובמשכנ"י (עמ' צ"ב).

(ב) במשכנ"י לא מצינו דיחלוק בין סרטיא לפלטיא, רק דכ' דרק בעיר שאינו מופקר לס' רבוא לא הוה רה"ר אבל בעיר שהוא מופקר לס' רבוא ובמשך הזמן יעברו שם הס' רבוא הוה רה"ר אף דאינם בוקעים שם בכל יום, ונסתייע לו ממה שכ' הרמב"ן בדעת רש"י דרק במבואות המפולשים לרבים בעיני שם' רבוא יעברו שם אבל בסרטיא שהוא מופקר לכל הוה רה"ר אף דליכא ס' רבוא העוברים שם. ואפשר דזה הוא ג"כ כונת הגר"ח דרק בפלטיא וכדומה דהוא אינו מופקר לס' רבוא לא הוה רה"ר אלא אם הס' רבוא בוקעים שם, אבל בסרטיא שהוא מופקר לרבים לכל העובר שם הוה רה"ר אף כשליכא ס' רבוא הבוקעים שם בכל יום. (וכן כ' במשנה ברורה (שם"ה ס"ח צביאור הלכה שם), ובחזו"א (א"י"ם ק"ו סק"ו), דבעיר שהיא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים קשה להקל מחמת הטעם דס' רבוא. וראה במילואים (ס"ג ג' פרק ד' אות ג') דכן הוה דעת בית יעקב ולבוש וב"ה ועוד אחרונים).

(ו) וכן כ' בגאון יעקב (שירוצין ו') בשם הגר"א דמביא רא"י דא"צ ס' רבוא, ממה שמבואר בעירובין ו: דמחוזא היה רה"ר גמורה אף דאיתא בברכות דאין מברכין ברכת הרזים בבבל משום דליכא שם ס' רבוא ע"ש. וראה במילואים (ס"ג ג' פ"ה אות ב') דאם נימא דלס' רבוא מצטרפים גם נכרים (וכמו צביאור צנית אפרים, והגר"ם מוואלאזין צמכסו לריט), יש לדחות הרא"י דהא דאין מברכין ברכת הרזים הוה משום דליכא ס' רבוא ישראל, אבל אפשר דהיה שם ס' רבוא נכרים ומש"ה הוה רה"ר.

(א) תשובה זו כ' הגר"ח לתלמידו המשכנ"י על מה שנחלק עם הגאון הבית אפרים בענין רה"ר בזמנינו ובענין בדיקות טריפות שבראשים, וכפי עדותו של המשכנ"י (צמכסו להכ"ה) הוה שלח העתק מתשובה זו להבית אפרים להראותו שהגר"ח הסכים עמו באיזה דברים.

(תשובה זו נתפרסם בראשונה בריש הספר אוצר רבי חיים

תשובה ג"ח אלו"ה משכנות יעקב
 ג"ח צרוכין
 צמשק אליעזר

ראיות מסתלקים ע"י דיחוי דהתם היה צקיעת ס' ריצוא ע"י ריצוי נכרים שהיו שס"ו].

מדעתו. וכן כסוגיא דנעץ ב' קונדסין (דף יא ע"א) וצמוס' שס.

ואשר כתב שהמטלטלין במצואות שזהם לך הרצים עוצרת ע"י לורת הפתח עוצרים על איסור מדאורייתא, אזיל לשיטתיה שחופס לעיקר דעת המלחמות כסוגיא דדרך הרצים מפסקתן. אבל לשיטת המוס' (ס' שס) וצממה דוכתי קי"ל כרבנן דסגיי בשם ד' מחילות. וחסילן לעומדים צאמצע הפילוס' לייכא מכל הגדדים אלף זיה"פ לא הוי רשות הרצים לרבנן, מכל שכן היכא דליכא שני מחילות גמורות ומשני גדדים לורת הפתח ודאי נפיק ל' מאיסור דאורייתא לשיטת המוס'. ומה שיש לקדק צוה כסוגיא דהכשרו. צלמי הזורק למוכו חייב (דף י"ב ע"ב), אין רצוני להאריך ומן לחכס ויחכס ויצין

ועל המנהג אין לתמוה כל כך כי אבותינו היו צרפת אשר שס לא היו מצואותיהן רחצים ט"ו אמה כמצואר' (ס' ועס) היות שיפה כיון מעלתו צדעת כמה פוסקים דצאמת סצרי כהסמ"ק והג"א (עירובין פ"א ס"ח) כסוגיא דכילד מערבין דרך רה"ר, מכל מקום אין דין זה מוסכס מכל הפוסקים, וכדרבנן קי"ל (כריב"ק ע"ז ד"ו) [כריב"ג עירובין מ"ו]. דהלך אחר המיקל. וכמדיניותנו שהמצואות רחצות ט"ו אמה אס הוא סרטיא ודאי גם לדעת רש"י צעי לתמות.

ויש מקום להמליץ (ס' קצת צרוצ העיירות השייכים לאדון העיר יחיד מהא דמסקינן (דף כ"ב) שבילי

דמשק אליעזר

(ג) וכן מבואר בבית אפרים (מש"י ח' אות מ"ח).

רע"ה אות ב', ונכשעות מלכו אר"ס ס' כ"א. וראה במילואים (ס' ו' פ"ב).

(ד) במשכנ"י מביא ראי' דלא בעינן ס' רבוא מהא דמבואר דירושלים היה רה"ר בזמן בית שני, אף דלא היה שם רק ארבעים אלף מישראל, וע"ז השיג בבית אפרים (עמ' קס"ז) דבזמן בית שני היה דרים שם הרבה נכרים ומצטרפים אותו לס' רבוא וזה הוא כמו שכל רבינו כאן (וראה במילואים (ס' ד' פ"ה אות ב') דהגר"ח חולק בזה על דעת רבו הגר"א זצ"ל דמדבריו (מונח בגאון יעקב עירובין ו'), ג' דלא מצטרפין הנכרים לס' רבוא, וכן מה שהוכיח במשכנ"י מהא דעיר שאין בה ב"ד אין תוקעין שופר בראש השנה שחל להיות בשבת, אף דבכל עיר שיש בה ס' רבוא בודאי דהיה שם בית דין וע"כ להביא ראי' מהא דתקנו דאין תוקעין בשופר בשבת.

(ו) כונתו למה שכל בתוס' (עירובין כב. גר"ה חייבן עליה משום רה"ר), דירושלים היתה מפולשת מארבע צדדין והעומד באמצע הפילוש חייב עלה משום רה"ר לדעת ר' יוחנן, ע"ש. ומזה מדייק רבינו דלרבנן לא הוה רה"ר אף להעומד באמצע הפילוש דאינו מוקף רק בצוה"פ. אבל בבית אפרים (ס' כ') דהא דהתירו בתוס' לטלטל להעומד באמצע הפילוש הוא רק משום דירושלים היתה מוקפת חומה, אבל ע"י צוה"פ לחוד אסור לטלטל.

(ז) וכן כ' בבית אפרים (עמ' ק"ג) דיש לצרף שיטת התוס' (וע"ש דמוס"ס דין הוא דעת בעל המאור), דבשני מחיצות גמורות וצוה"פ, לא שייך ביטול מחיצות לכו"ע.

(ח) בתוספות (שנת סד: גר"ה רני ענן, כמובט ו. גר"ה ממוק), וברא"ש (שנת פ"ז ס"ג), ובראב"ה (ס' שע"ט), ובשבולי הלקט (ס' קע"ו), וראה מה שהארכנו בזה במבוא.

(ט) וכן מסיק בשו"ת בית אפרים (עמ' קל"ב), ובאבנ"ז (לוח ס' רע"ג) דיש לסמוך ע"ז במדיניות ששייכים למלך שיכול לשנות הדרכים בכל זמן שהוא ירצה ע"ש.

(י) רישב"א רמב"ן ריטב"א (בעירובין נט), וראה במילואים (ס' ג' פ"ו אות ז').

(ה) באמת לא מצינו בתוס' מפורש דכ' דהלכה כרבנן דהרבים אינם מבטלים המחיצות ורק בבית אפרים הוכיח בכמה ראיות דכן הוא דעת התוס', ונ' דהגר"ח הסכים לדבריו ומש"ה כ' דלדעת התוס' ליכא איסור דאורייתא לטלטל ע"י צוה"פ. אמנם מה שכל הגר"ח דלרבנן מותר לטלטל בצוה"פ בזה הוא מיקל יותר מהבית אפרים, בבית אפרים מבואר (ע' עמ' קכ"ג) דרק בעיר שיש לה חומה יש להתיר במקום דאיכא רה"ר דאורייתא, אבל לא בצוה"פ. אבל דעת הגר"ח הוא דלדעת התוס' מהני צוה"פ ג"כ (וכן כ' בשו"ת מנחם דקד חידושים ס"ד ג. ובאבנ"ז ס'

בענין הריעותא (א) שנתחדש צלמיחת קרנות הנהמות לחוף המות, ודאי היכא שכיח הריעותא צעי צדיקה. ולפי מכתבו אי אפשר להחזיר ע"י צדיקה, והוא כעין מים הנמצאים בראשי כבשים בזמן דשכיחא מילחא. ומעודי הנהגתי במקומי לצדוק הראשים, וכן המנהג בכמה קהלות, ומה נעשה אשר בכמה מקומות קומיין (עלי) ונשענים על המיקל המגיד להם שכן המנהג מקדם להשליכם, כעדות הרה"י, ומכל מקום הואיל והצדיקה היא מדרבנן לא חמיר מנאצדה הריאה כו'.

צית גלגול קאמרת וכו' מסרה ליחיד, וידוע דעת מרכזותינו דס"ל דכל היכא דמסור ליחיד לא הוי רה"ר אף אי ניחא תשמישתיה, ודקדוק התוס' שם (א) אינו מוכרח כ"כ, וגם זה הוא דומק גדול לסמוך ע"ן למעשה, וצפרט לרף כמה קולות. וצמזואות שדרך המלך (א) עוצרת בהם אפס מקום להמיר ע"י אורח הפתח.

L

דמשק אליעזר

(יג) תשובה זו הוא על מה שנתוכח המשכנ"י (יו"ד סי' ט"ו - י"ז) עם הבית אפרים (יו"ד סי' ט"ו), בענין בדיקת טריפות ובגדר מיעוט המצוי ע"ש, ובוזה דעת הגר"ח נוטה להמשכנ"י דהיכא דשכיח הריעותא צריכינן לבדוק אחר הטריפות.

(יא) בתוס' כ"ב: (כד"ה יהושע אוהב ישראל), וראה במילואים שם.

(יב) נראה דכונתו לסרטיא, כמבואר לעיל בדבריו.

23

מאז הורע בריאות הילדה וחלי' הלך וגדול ל"ע ובשובי מראגלי שהייתי
שמה איזה שבועות מצאתי שנאכל חצי בשרה באופן מבהיל, ל"ע, אז
הלך רופא מומחה ולפעמים גם שנים, אבל ללא הועיל, כבר נתאחר העת
ואם כי הלעטנו לה כלכלה טובה ויקרה, יותר מכווננו. אבל היא במדותי
היקרות חסה על ההוצאות, וגם אמרה יהי החלב לאבי וכו' וכו'.

בחדש — — — נדרשתי ליסע לעיר שרבאץ ונסעתי בעגלה זוהלת
בדרך הישן ולא על הבאהן ואז הי' רוח גדול כבימי החורף והי' לה עגמ"ג
מאוד עלי.

אז ראה חתני שלי"ט בעניי, וכי צר לו המקום לשבת בביתי. ע"כ
הוסכם אצלו לקבל רבנות איזה עיר שתודמן לו, מלסבול לחץ ומחסור,
ל"ע.

לזאת שלח איש עתי לעיר זיימל שהיתה פנוי מרב. האיש הזה האיץ
בנו ליסע יחד במוקדם, וכן עשינו, בליל ו' עש"ק יתרו נסענו לשם וכחצות
היום באנו שלם לשם — סרגו לבית העשיר ר' אלי' מתתי' חיות, כעצת
היודעים בזה בשגם לא הי' אכסניא בעיר. למחרתו דרש בבהמ"ד חתני הרב
ג"י דרוש נחמד כיד ד' הט"ו"ע ב"ה וגשא מאוד חן בעיניהם ונתרצו ע"פ
הבטחתי שהוא ראוי להוראה וגם הראתי להם סמיכתו מהגאון מנאווארדאק⁶⁸
שי' עוד בהיותו בחור, אשר לא הראני כלל. ובלבי שחקתי על חלומותיהם,
ואמרתי להם שיהיו בטוחים שבעוד איזה שנים הבעל"ט יתימרו בכבודו —
ותיכף נתנו לו כתר רבנות בהוד והדר והובילוהו בחופת כבוד לבהמ"ד
ושם הוסיף לדרוש ד"ב.

76 ואני בכיתי במרירות לבי על אשר עונותי גרמו לי שנאלץ הוא לקבל
רבנות באביב ימיו מפני לחצי ודחק, שא"א לי להחזיקם אצלי, בהיותי שם
ראיתי הבית המרחץ ובית הטכילה שהם מעבד לנהר ואצל הבית עלמין
ונחרדתי, ואמרו לי שבאמת היו כבר תקלות ופחדים בעת הפשרת שלגים
והמים גאה גאה ונצרך לשוב באניות קלות מבה"ט בלילות ועוד ועוד, לזאת
ציויתי לו שראשית דבר רבנותו יראה לעשות בהמ"ד ובה"ט בחצר
בהכנס"ס. וגם יראה לעשות ערובין להקיף את כל העיר כי הוא עונג שבת

53 רבי יחיאל מיכל עפשטיין, בעל "ערוך השולחן", נפטר הרס"ה.

ועוד איזה
א הי' להם
שכירות רק
כי הוכרחנו

יוה"כ כדת
ז"ק ושפות
ות בטובה

לאוי"ט —
ך נס שבה

סימור קור
ם לעצמנו
כל הנדרש
כי הילדה
יל ודרשנו

י ראה כי
לבי ל"ה

חצות היום
וגלה ליסע

הילדה א"פ
נעקה בקול
א להספידו

130 א"ב 1

בואצור נאון רבי אל"טו 130 רכ"ט גאמ"ה
(א"ב 130)
כבודו דיני 130

130 רבי קיק - רוא"ט

וטובה לבני העיר, ולכת"פ לערב את חצר בהכנ"ס שא"א שלא להכשל בעת-התפלה.

אך הוא לא הסכים לערב את כל העיר מפני טענת המשכנ"י [המשכנות יעקב] שלערב דרך הרבים אין צורת הפתח מועיל להתירה. אך חצר בהכנ"ס תקנו תיכף.

כשגם אמר שאף שהח"ס אמר שמצוה לערב את כל עיר, ל"א זה רק בעיירות גדולות שנמצאים רבים מחללי שבת, אבל בעיירות קטנות מוטב שלא לערב לבל תשתכח תורת הוצאות שבת מתינוקות. ^L
אני שבתי לביתי והוא נשאר שם, ובשבת שקלים שאחריו דרש בדבר להשמיע על השקלים לבניו בהמר"ח, ואמר להם שכ"א יעזוב טליתו בבהמ"ד למשכון להביא נדבתו במוש"ק, ובדרשתו הפיק רצון עד שנאספו כארבע מאות רו"כ במוזמנים להתחלת הבנין, ובזמן קרוב עלה בידו לבנותו עם בית הטבילה, בתי חומה לתלפיות, בחצר בהכנ"ס.

בשובי לביתי דרך לינקאווא טעה העגלון מלינקאווא ונסע לשמאל הדרך בשעה הששית בלילה עד שעה התשיעית. וכ"פ אמרתי לו שהוא תועה בדרך, ולא האמין לי עד שבאנו למקום צר בין יער לגדר, ולא עזבתו בשום אופן עד שילך לדרוש אנה אנה, וישב אחור ושאל בכפר הראשון והשיבוהו כי כשתי פרסאות תעינו וכי עלינו לשוב דרך ב' כפרים לדרך העולה פאניוועזה — והנה בכפר הראשון תפשו אותנו שומרי הכפרים וחשדונו על גסיעתינו בכפרים צדדיים ורצה לשלחנינו ללינקאווי לפקיד החבל. אך לאשרינו נמצא יהודי א' בכפר ונקרא לנו, והכיר תיכף את העגלון, והעיד על ישרתו, ונסענו משם עד שובינו כעלות השחר לביתי, והקור הי' עצום מאוד — וב"ה לא הזיק לי זיבר.

חנני הרב נ"י נשאר שם לרב לשמחתם. וקודם הפסח נסעה גם בתי עם בתם נכדתינו, יבדילנו ד' לאוי"ט עם כל הכבודה למו"ט והצלחה לעיר זויעל.

דירתי הורווחה מעט בחדר של הזוג. אבל המקום צר לנו מאוד מפני מחלת בתי שהיתה מתנונה והולכת מיום ליום ל"ע. לבי הי' נמוג מראות — עד כי ביום ג' ג' תמות, אשר עד כה היתה זכרון שמחת נשואין שלנו בשנת תרכ"א, נהפכה לנו או לאבל ל"ע, כי נפטרה לעולמה, בשעה ששית

בבוקר בקשה לקרוא להרופא כי צר לה ראינו סימני גסיסה בחוטמה ר"ל ואני להתפלל ביחידות בבוקר בבוקר כוותיק למשמר אצלה, בעמידתי סמוך למטתה. אחר שבקשה לקרוא להרופא אמרה שעי רואה מה ולא השיבה. אמרתי פסוקי יז בדברה, שבקה חיים טובים לנו ולכל ישו פטירתה כבר נרמו לי בחיוני הלילה בי שמה.

בו ביום בשובי מקבורתה לא יוסיף קוק נ"י לביתי עם מחברת "חבש פאר" אך בעוה"ר עולל בעפר קרני ולא יכול בוילנא.

מח' הרב שי' לא סיפר לי מה שקו חלתה או חולי מסוכנה ר"ל בהקאת דם ל"ע, ואחר שנתודע לנו הסכמנו ליסע הילדים הצעירים רפא"ל וישראל של נ"י נשאר לשמור הבית.

הרבה עסקה ברפואות גם בדובבעי אולם וכפי תכונתה להיות צהלה ושמד מעודה.

היא חקרה מן הילדים לדעת שלום: לא גילו לה דבר וגם מהילד הצעיר לא לתמהונינו.

אף כי רבות סבלנו ממחלת בתי הבו ורופאים בכ"ז בני העיר לא שמו לבם תרמ"ט.

אחר חג הסוכות נסעה זוגתי תחי' לזייני שמה כחודש ימים, ובשובה נסעתי אני

יז. הגדרת שם רבים לדין
דאתו רבים ומבטל מחיצתא

76 הנה יש לברר לשיטות דפסקינן דאתו רבים ומבטלי מחיצתא [וכן אפילו לשיטות דפסקינן דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא אם מודו שכשאין שם ד' מחיצות דלא אתו רבים], מהו השיעור של רבים לדין זה. ועוד יש לברר אם צריך את תנאי רשות הרבים לדין של אתו רבים.

כתב האור זרוע (הל' עירובין סי' קכט) 'ולא רשות הרבים גמורה דהיינו ששים רבוא ורחב שש עשרה אמה בלבד מבטלי להו למחיצות לרבי יוחנן, אלא אפילו רבים דעלמא שאינם ששים רבוא ואפילו אינו רחב שש עשרה, דהא רוחב אור הפסין שלש עשרה אמה ושליש, ומותבינן ושנינן מפסי ביראות ארשות הרבים דירושלים וכו' עכ"ל. דהיינו שלדעת האור זרוע נחשב בקיעת רבים אפילו בלא תנאי רשות הרבים, ואתו רבים ומבטלי המחיצה [אמנם האור זרוע בסוף דבריו פסק דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא]. וכן נקט המשכנות יעקב (או"ח סי' קכ עמ' קי-קיב) דבמקום שיש בקיעת הרבים של כל בני העיר [ולא רק אנשי המבוי] אמרינן דאתו רבים ומבטלי מחיצתא ולא מהני צורת הפתח ובעינן דלתות. ולפי"ז לא מהני שום צורת הפתח בעיירות גדולות או קטנות משום שהרבים בוקעים בהם ואפילו אין שם ששים רבוא ואפילו ברחובות שאינם רחבים ט"ז אמה כ"ה.

כה. ומצאתי בנידון זה בסדר אליהו (עמ' 61,68) באוטוביוגרפיה של הגאון האדר"ת חמיו של הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל שכתב אודות חתנו הרה"ג ראי"ה קוק זצ"ל שקבל משרה של רבנות, וכתב לו חמיו עצות לרבנות, וז"ל וגם יראה לעשות עירובין להקיף את כל העיר, כי הוא עונג שבת וטובה לבני העיר, ולכל הפחות לערב את חצר בית הכנסת שא"א שלא להכשל בעת התפלה. אך הוא [-הרב קוק] לא הסכים לערב את כל העיר מפני טענת המשכנות יעקב שלערב דרך הרבים אין צורת הפתח מועיל להתיר. אך חצר בית הכנסת תקנו תיכף. גם אמר שאף שהחתם סופר אמר שמצוה לערב את כל העיר, לא אמרינן זה רק בעיירות גדולות שנמצאים רבים מחללי שבת, אבל בעיירות קטנות מוטב שלא לערב שלא תשתכח תורת הוצאות שבת מתינוק. עכ"ל.

אולם, מצי ומבטלי מחיצתא הראבי"ה- (עירובין) ולמר כדאית ג ומפולש משני אותן ברשות הו שהיא רשות הו אמה ושליש, כ ובוקעין [בה] ו למימר אתו רב ולא מיבעיא אנ רבים ומבטלי נ וצורת הפתח שליט"א). ב. כ דאמר רבי יוחנן ברשות הרבים כנגד זה שדומר ומבטלת כח הו דירושלים. אבל מכוונים זה כנגד וקורה מכאן טו דמבואות המפו כב. ד"ה הכא) במחיצות העשו ושיש שם פתח המפולשין לרש אתו רבים ומכו ובהמשך ה אם כן בפסי נ ובפנים גם כן בהו דאתו רבי

אולם, מצינו כמה ראשונים שכתבו להדיא דהא דאמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצתא הוא רק במקום שיש את תנאי רשות הרבים. א. כתב הראב"ה (עירובין ס"י שעט) 'הני כולהו דמבטלי מחיצתא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, היינו דוקא ברשות הרבים גמורה, י"ו אמות רוחב ומפולש משני צדדין, דומיא דירושלים וכעין פסין לביראות, שמעמידן אותן ברשות הרבים בדרכים רחבים שעולים בהם לירושלים, והיינו סרטיא שהיא רשות הרבים. ואע"ג שאין בין הפסין רוחב י"ו אמות כי אם י"ג אמה ושליש, מיהו פסין. שהן תקועין ברשות הרבים שרוחבה י"ו אמות, ובוקעין [בה] בין מפנים לפסין ובין מצדיהן לשני ראשיהן בחוץ, שייך למימר אתו רבים ומבטלי מחיצתא, אבל מבואות שאינן רחבין י"ו אמה, ולא מיבעיא אם אינן מפולשין, אלא אפילו מפולשין, לית מאן דאמר אתי רבים ומבטלי מחיצתא; הואיל שאינן רחבין י"ו אמה ומתקנין לחי וקורה וצורת הפתח ותו לא מיד' עכ"ל (ולזה העירני ר' שמואל פולטמן שליט"א). ב. כתב הרשב"א (עירובין כב. ד"ה דרבנן אדרבנן) 'ומיהו הא דאמר רבי יוחנן דבקיעת הרבים מבטלת מחיצות, ה"מ מחיצות העשויות ברשות הרבים ויש ביניהם רחב שש עשרה אמה, ושפתחיו מכוונים זה כנגד זה שדומה לדגלי מדבר, דכיון דבקעי בהו רבים אתיא בקיעת הרבים ומבטלת כח המחיצה והרי הוא רשות הרבים כמות שהיתה, והיינו טעמא דירושלים. אבל מבואות המפולשין אפילו לרשות הרבים ואע"פ שהשערים מכוונים זה כנגד זה, אין הילוך הרבים מעכבת ובצורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן סגי ליה, וכדאוקמנא ההיא דפ' כיצד מערבין רשות הרבים דמבואות המפולשין לרה"ר קאמר וכו' עכ"ל. ג. בחידושי הר"ן (עירובין כב. ד"ה הכא) כתב 'ומיהו כי אמרינן דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, ה"מ במחיצות העשויות ברשות הרבים, כגון שיש ביניהן רוחב שש עשרה אמה ושיש שם פתחים מכוונים זה כנגד זה שדומה לדגלי מדבר, אבל מבואות המפולשין לרשות הרבים שאין רחבין שש עשרה אמה, לא אמרינן בהו אתו רבים ומבטלי מחיצתא. עכ"ל.

ובהמשך דבריו הקשה את קושיית הראב"ה, וז"ל 'וראיתי מי שהקשה, אם כן בפסי ביראות שאין פתחן רחב אלא שלש עשרה אמה ושליש ובפנים גם כן אינן רחבין ט"ו אמה ושליש, היכי אית ליה לרבי יהודה בהו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, ולרבנן נמי מנא לן דלית להו האי

סברא, דילמא שאני התם דליכא רוחב שש עשרה אמה. ולדידי לאו קושיא היא כלל, דבמבואות המפולשין היינו טעמא משום דכיון דאין רחבין שש עשרה אמה בשתי מחיצות דידהו נפקי מתורת רשות הרבים, דהרי אין הרבים בוקעין באותן מחיצות הצריכות שם מן התורה, מה שאין כן בפסי ביראות' עכ"ל. ונראה דכוונתו דלפי ר' יהודה אם יש דרך שפתוח מכל צד שפיר הוי רשות הרבים אפילו אם אינה רחבה ט"ז אמה וכגון דרחב שלש עשרה אמה ושליש, ושפיר אמרינן דאתו רבים ומבטלי מחיצתא. ושניא מתירוץ הראבי"ה שתירץ דמה שיש ביטול מחיצות לפי רבי יהודה הוא אם הפסין מרוחקין הרבה ויש דרך שרוחב ט"ז אמה שעובר ביניהם, ודוקא בכי האי גוונא פליגי ר' יהודה ורבנן.

והנה לשיטה זו אם נאמר שאחד מתנאי רה"ר הוא ששים רבוא בוקעין בו, נראה דה"נ לא אמרינן אתו רבים אלא כשיש ששים רבוא שעוברים כאן ומבטלים המחיצה. וכן צדד המג"א (סי' שסג סק"מ). ועיין בחכמת שלמה (על השו"ע שם) שנסתפק שמא הא דבעינן ששים רבוא הוא רק כדי ליצור דין רשות הרבים מן התורה, אבל לענין ביטול מחיצות אפשר שאין צריכים רבים בשיעור כזה. ועוד כתב דאפילו את"ל דבעינן שיעור ששים רבוא לביטול מחיצות, מ"מ אין צריך שהששים רבוא יעברו באותו הדרך, וסגי שיהיו ששים רבוא בתוך העיר.

וכתב החזו"א (סי' קח אות יב) 'ודין ביטול מחיצות לא נאמר בגמ' אלא ברשות הרבים וכו'. והמ"א ס"ס שסג כתב דלדעת הפוסקים דבעינן ס' רבוא, ה"ה לענין ביטול מחיצות. וכן מסתבר, אלא שאין כן דעת האור זרוע וכמש"כ בשערי ציון וכו'. ומ"מ בעינן שיהא רשות הרבים גמורה, אלא שתנאי ס' רבוא הוא נלמד מדגלי מדבר, ואמרינן נהי דלענין דין רשות הרבים בעינן תנאי זה, אבל לענין ביטול מחיצות סגי במה שהוא מעבר לרבים כשיעור שאר רשות הרבים אף שאין עוברין בו ס' רבוא. ומיהו כל הפוסקים שסתמו בזה נראין דברי המ"א דבעינן רשות הרבים גמורה ולפיכך סתמו וכו'. עכ"ל. וכלומר דלדעת כל הפוסקים צריך לדין אתו רבים את כל תנאי רשות הרבים וגם תנאי ששים רבוא [לדעת הראשונים שזהו תנאי רשות הרבים]. אמנם דעת האור זרוע שאי"צ ששים רבוא. ומה שכתב החזו"א שזה שיטת האו"ז לכאורה תמוה. ובספר תפארת יעקב (ח"ב עמ')

רנד) העיר
שאיין צריך
דמהני גם ז'
לחלק בין

והנראו
ראשיהן) ש
המבוי הול'
רה"ר, וא"ו
כשיש את
כיון שהמב
ע"כ ס"ל ז'
השערי ציו
עמ' 48) ש
ראה דברי ז'
(סי' עד או
שלישנא דו
כדי שיחשו
רבים של כ
]שאינו ט"ז
דאתו רבים

ומו"ר
פי דין הוא
מרוטנברג
במרדכי עי
בתוספת' ד
בעי נעילה
הפתח מכו
הראשונים
תנאי רשור

SHULHES GOTTFERMAN I YODABA

רנד) העיר עליו, שלכאורה בפשוטו נראה מלשונו של האור זרוע דס"ל שאין צריך שום תנאי מתנאי רשות הרבים לומר אתו רבים, שהרי כתב דמהני גם דרך שאינה רחבה ט"ז אמה שעוברת בין המחיצות, ואין כוונתו לחלק בין תנאי דששים רבוא לשאר תנאי רשות הרבים.

והנראה בביאור הדברים דהנה כתב הביאור הלכה (סי' שמה ד"ה ושני ראשיהן) שהאור זרוע סבור כמו שיטת התוס' (עירובין ו: ד"ה וכי) שאם המבוי הולך לאורך הרשות הרבים אע"פ שאין רחבו ט"ז אמה שפיר הוי רה"ר, וא"כ אפשר לפי זה שגם לדעת האור זרוע אמרינן אתו רבים רק כשיש את תנאי רה"ר, אלא דלא בעי רוחב ט"ז אמה כדי שיחשב רה"ר כיון שהמבוי הולך לאורך הרה"ר, ומדכתב האו"ז דלא בעינן ששים רבוא ע"כ ס"ל דשאני תנאי דששים רבוא משאר תנאי רה"ר. וזהו פירוש דברי השערי ציון להגאון ר' בן ציון שטערנפעלד מבילסק זצ"ל (סי' ד' ענף ב' עמ' 48) שכתב שהמג"א שנקט שצריך בקיעה של ס' רבוא זה מפני שלא ראה דברי האור זרוע שכתב שאין צריך לתנאי דששים רבוא. אמנם החזו"א (סי' עד אות ט) הביא דברי הביאור הלכה הנ"ל בהבנת האור זרוע, וכתב שלישנא דהאור זרוע לא משמע כן, אלא שאין צריך כלל את כללי רה"ר כדי שיחשב בקיעת רבים, וכדברי המשכנות יעקב הנ"ל שאם יש בקיעת רבים של כל העיר אע"פ שאין כאן תנאי רשות הרבים הן מצד רוחב הדרך [שאינו ט"ז אמה] והן מצד מספר האנשים [שאיין כאן ששים רבוא] אמרינן דאתו רבים ומבטלי מחיצתא.

ומור"ר הגר"צ שכטר שליט"א פירש שהמנהג לתקן עירובין במקום שעל פי דין הוא כרמליית אע"פ שיש בקיעת רבים, הוא עפ"י מה שכתב המהר"ם מרוטנברג שהובא בפסקי עירובין למהר"ם כ"ר ברוך (אות קלב) [והובאו במרדכי עירובין סי' תקט ובדרכי משה סי' שסד סק"א] וז"ל 'מה שכתוב בתוספת' דלתותיהן נעולות, לא נהירא לי, דלדידן דליתא רשות הרבים לא בעי נעילה, דאפילו סרטיא מכאן ובקעה מכאן אמרינן לעיל עושה צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן. עכ"ל. ונראה שהמהר"ם סובר כדברי הראשונים הנ"ל שאין אומרים אתו רבים אלא ברבים כאלו שנשלמו בהם תנאי רשות הרבים.

L